

Ο ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ
ΤΟΥ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΕΝΟΡΙΑΚΟΥ ΚΛΗΡΟΥ
ΕΚΔΟΣΙΣ ΤΟΥ ΕΠΙΣΗΜΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ "ΕΚΚΛΗΣΙΑ,"

ΕΤΟΣ Ε' | ΑΘΗΝΑΙ, ΦΙΛΟΘΕΗΣ 19 |

1 ΙΟΥΝΙΟΥ 1956

| ΑΡΙΘ. 11

ΙΕΡΕΙΣ ΚΑΙ ΑΝΑΣΥΓΚΡΟΤΗΣΙΣ

Ἐνεργάφη εἰς τὸν ἡμερήσιον Τύπον, ὅτι οἱ Ἕλληνας, οἱ ὅποιοι μετέβησαν εἰς τὸ Βέλγιον, διὰ νὰ ἐργασθοῦν εἰς τὰ ἐκεῖ ἀνθρακωρυχεῖα, διάγουν μίαν ζωὴν φρικτὴν. Διότι ἐργάζονται μέσα εἰς στοάς, πλημμυρισμένας ἀπὸ λάσπην καὶ ἀπὸ νερά. Καὶ εἰς βάρθος 1200 μέτρων ἀπὸ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς Γῆς. Ἐπειδὴ δὲ καὶ καλῶς δὲν ἀμείβονται καὶ ἰατροφαρμακευτικὴν περίθαλψιν δὲν ἔχουν, πολλοὶ ἀπὸ αὐτοὺς ἀσθενοῦν βαρέως ἢ καὶ κάμπτονται. Ἐζητήθη δὲ ἐπειγόντως καὶ ἀπὸ τὴν Μητέρα Ἐκκλησίαν ἡ ἀποστολὴ ἱερέως, διὰ νὰ μὴν ἐνταφιάζονται, ὅσοι ἐνδεχομένως ἀποθνήσκουν, ἀκήδευτοι! Ὅπως τοῦτο ἤδη συνέβη.

Ἄλλα αὐτὰ ἀποδεικνύουν βεβαίως κάποιαν ἀδικαιολόγητον ἔλλειψιν κρατικῆς Προνοίας διὰ τοὺς ξενιτενομένους μας Ἕλληνας, οἱ ὅποιοι ἔπρεπε νὰ παρακολουθοῦνται μὲ περισσοτέραν στοργὴν. Φανερόνουν ὅμως ἐπίσης καὶ πόσον ἀδικαιολόγητος εἶναι ἡ μανία τῆς φυγῆς εἰς τὸ Ἐξωτερικόν, ἡ ὁποία ἔχει καταλάβει τοὺς νέους τῆς ὑπαίθρου μας. Ὑπάρχει βεβαίως καὶ ἀνεργία καὶ ἔνδεια. Ἀλλὰ πολὺ φοβούμεθα, ὅτι ὑπάρχει καὶ κάποια ἀπροθυμία πρὸς ἀνάληψιν ἐργασίας, πὺν ἀπαιτεῖ μόχθον καὶ προσπάθειαν ἐντατικὴν. Καὶ ὅπως ὀρθῶς παρατηρήθη, ἂν ὅσοι μεταναστεύουν εἰς τὸ Ἐξωτερικόν, κατέβαλαν ἐδῶ εἰς τὴν Ἑλλάδα τὸ ἥμισυ τῆς προσπάθειας, πὺν ὑπὸ πολὺ χειροτέρας συνθήκας καταβάλλον ἐκεῖ, καὶ οἱ ἴδιοι δὲν θὰ ὑπέφεραν καὶ ἡ Ἑλλάς μας θὰ ἦτο εἰς πολὺ καλυτέραν κατάστασιν.

Ἡ ἑλληνικὴ μας γῆ — καὶ καμμία δὲν ὑπάρχει περὶ τούτου ἀμφιβολία — ἤμπορεῖ νὰ διαθρέψῃ πολὺν περισσοτέρους κατοίκους. Καὶ κατὰ τοὺς εἰδικούς, ἤμπορεῖ νὰ διπλασιασθῇ τὸ ἐθνικόν μας εἰσόδημα, ἂν ἀξιοποιηθοῦν τὰ ἐδάφη μας. Μελέτη συστηματικὴ, διὰ τὸ πρόβλημα τῆς ἀξιοποιήσεως αὐτῆς τοῦ ἐδαφικοῦ μας χώρου, καθ' ὅσον γνωρίζομεν, δὲν ἔχει ἔως τώρα γίνεῖ. Εἶναι βέβαιον ὅμως, ὅτι ἀπὸ τὰ ἑκατὸν πενήντα περίπου ἑκατομμύρια στρέμματα, ἀπὸ

τὰ ὁποῖα ἀπαρτίζεται ἡ ἐπιφάνεια τῆς ἑλληνικῆς γῆς, ἡ καλλιεργήσιμος ἔκτασις ἀνέρχεται εἰς τριακταδύο ἑκατομμύρια. Καὶ ἀπὸ αὐτὰ πάλιν μόνον τὰ εἴκοσι ἀποτελοῦν πεδιάδας καὶ κοιλάδας καὶ ὄροπέδια. Τὰ ἄλλα δώδεκα ἑκατομμύρια στρέμματα ἀπαρτίζονται ἀπὸ ἐδάφη ἐπικλινῆ, πὺν εὐκόλως ὑπόκεινται εἰς διάβρωσιν. Ἔλλα δὲ ἀκόμη δεκατρία χρησιμοποιοῦνται ἀπὸ τὴν κτηνοτροφίαν. Τὰ ὑπόλοιπα ἑκατὸν ἑκατομμύρια στρέμματα εἶναι ὄρεινά καὶ ἡμιορεινά. Ἀπὸ αὐτὰ ὅμως τὰ σαράντα περίπου ἡμποροῦν, κατὰ τοὺς εἰδικούς, ν' ἀποδοθοῦν εἰς τὴν γεωργικὴν, τὴν κτηνοτροφικὴν καὶ τὴν δασικὴν ἐκμετάλλευσιν. Καὶ ὅλα αὐτά, ἀνεξαρτήτως ἀπὸ τὸν ἄλλον μέγαν ἐπίσης πλοῦτον, τὸν ὁποῖον ἐγκλείει εἰς τὰ βάθη του τὸ ὑπέδαφός μας καὶ ὁ ὁποῖος παραμένει καὶ αὐτὸς ἀνεκμετάλλευτος!

Εἶναι βέβαιον λοιπόν, ὅτι ἡ εὐλογημένη ἑλληνικὴ μας γῆ, ἂν τὴν καλλιεργήσωμεν ἐπιστημονικώτερον καὶ ἂν τὴν ἐκμεταλλευσθῶμεν συστηματικώτερον, θὰ ἡμπορῇ νὰ συντηρήσῃ καὶ νὰ διαθρέψῃ πολλαπλάσιον πληθυσμὸν ἀπὸ τὸν σημερινόν. Καὶ θὰ σταματήσῃ τοιοντοτρόπως ἡ μετανάστευσις καὶ ὁ ἐκπατρισμός, ὁ ὁποῖος ἐρημώνει τὴν ὑπαιθρὸν μας καὶ τόσον πολὺ βλάπτει τὸ Ἔθνος μας. Διότι, ἀτυχῶς, ἀπὸ αὐτοὺς πὺν φεύγουν, οἱ πλείστοι χάνονται ὀριστικῶς διὰ τὴν Ἑλλάδα.

Εὐτυχῶς τὸ Κράτος τὸ κατενόησεν. Καὶ ἡ Κυβέρνησις, παρ' ὅλην τὴν οικονομικὴν δυσπραγίαν τοῦ προϋπολογισμοῦ μας, ἀπεφάσισεν, ὅπως εἶδαμεν, προσφάτως, νὰ διορίσῃ τριακοσίους νέους ἐπιστήμονας γεωπόνους. Καὶ νὰ τοὺς τοποθετήσῃ εἰς τὴν ὑπαιθρὸν μας. Καὶ τὸ γεγονός αὐτὸ ἀξίζει νὰ χαιρετισθῇ. Ἄλλοῦ, ἡ καλὴ συντήρησις τοῦ ἐδάφους καὶ ἡ ἀξιοποίησις κάθε γωνίας γῆς ἀποτελοῦν τὴν πρωτίστην φροντίδα τῶν Κυβερνήσεων. Ἄς ἀναλάβουν δὲ καὶ οἱ ἱερεῖς μας νὰ τοὺς βοηθήσουν, μὲ ζέσιν, εἰς τὴν προσπάθειάν τους. Καὶ ἄς γίνωνται μαζί τους οἱ ἐθνουσιώδεις ἀποστολοὶ τοῦ κηρύγματος τῆς ἀνασυγκροτήσεως τῆς Ἑλλάδος μας. Βέβαια, κύριον ἔργον τῶν ἱερέων εἶναι τὸ νὰ συνδέουν διὰ τῆς λατρείας τὸν λαόν μας μὲ τὸν ἀόρατον Θεόν. Ἄλλ' ἐξ ἴσου ἀποστολῆ τους εἶναι νὰ γίνωνται οἱ καθοδηγοὶ καὶ οἱ πνευματικοὶ τοῦ ἡγέται. Καὶ νὰ καταναγάζουν τὸν καθημερινὸν βίον μὲ ἔργα ἀρετῆς καὶ μὲ πράξεις καὶ ἐνεργείας, πὺν προάγουν τὸ γενικὸν συμφέρον. Μόνον ἄλλως τε κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον θὰ καταπολεμηθῇ ἡ φοβερὴ ἔνδεια, πὺν μᾶς μαστίζει. Καὶ μόνον ἔτσι, θ' ἀποκτήσωμεν καὶ τὴν ἀνεξαρτησίαν μας ἀπέναντι τῶν ξένων. «Ὅποτε δουλεῖ κερφαλὴ ἰθεῖα πέφυκεν», ἔλεγεν ὁ ἀρχαῖος ποιητὴς Ἡσίοδος. Δηλαδὴ τοῦ δούλου τὸ κεφάλι ποτὲ δὲν στέκεται ὄρθιον!

Μὲ πολλήν μας δὲ ἱκανοποίησιν καὶ χαρὰν εἶδαμεν, ὅτι συν-
εστήθη καὶ «Χριστιανικὴ Φιλαγροτικὴ Ἀδελφότης», τιμωμένη ἐπ'
ὀνόματι τοῦ Μεγάλου Βασιλείου, ὁ ὁποῖος ἐκήρυττε: «Πολλοὶ
ἐν τῷ βίῳ τέχνη. Ὅλων ὁμως προτιμότερα ἡ γεωργία!» Ἡ Ἀδελ-
φότης αὐτὴ σκοπὸν ἔχει νὰ καταπολεμήσῃ τὴν ἀστυφίλιαν καὶ
νὰ δημιουργήσῃ καὶ ν' ἀναπτύξῃ τὸ ἐνδιαφέρον διὰ τὴν ζωὴν τῆς
ὑπαίθρου.

Ἐδιαβάσαμεν, μὲ πολλήν προσοχήν, τὸ ἐγκεκριμένον Κατα-
στατικὸν τῆς, εἰς ἓν μικρὸν τευχίδιον, τὸ ὁποῖον μᾶς ἀπεστάλη
εἰς τὰ γραφεῖά μας. Καὶ ὁμολογοῦμεν, ὅτι μᾶς ἐνεθουσίασεν.
Διότι ἔχει πληρότητα. Καὶ τὸ διαπνέει ἅγιος ἐνθουσιασμός, ἀλλὰ
καὶ πρακτικότης ἀντιλήψεων καὶ ἐπιδιώξεων. Τὰ μέσα δὲ τὰ ὁποῖα
ὑποδεικνύονται, διὰ νὰ ἐπιτευχθῇ ἡ πραγματοποιήσις τοῦ ὠραίου
αὐτοῦ καὶ ἐθνωφελεστάτου σκοποῦ, εἶναι ὅλα ὀρθὰ καὶ πρακτικά.
Καὶ δὲν ἀποβλέπουν μόνον εἰς τὴν αὔξησιν τοῦ ὕλικου μας πλούτου.
Ἄλλὰ καὶ παραλλήλως, εἰς τὴν παροχὴν πάσης βοήθειάς διὰ τὴν
ἠθικὴν καὶ τὴν πνευματικὴν ἐξύψωσιν τῆς ζωῆς τῶν καλῶν μας
ἀγροτῶν. Καὶ ἀπὸ ψυχῆς εὐχόμεθα τὴν εὐλογίαν τοῦ Θεοῦ εἰς τὴν
ἀναληφθεῖσαν προσπάθειαν τῶν καλῶν αὐτῶν ἐργατῶν τοῦ ἀμπε-
λῶνος τοῦ Κυρίου. Καὶ γενίκευσιν τῆς ἀναληφθείσης προσπάθειας.

ΘΕΟΔ. Κ. ΣΠΕΡΑΝΤΣΑΣ

Τ Ο ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ

(Ἐγκριθὲν καὶ ἐπευλογηθὲν ὑπὸ τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς
ἡμῶν Συνόδου, ἐξεδόθη προσφάτως τὸ «Κυριακοδρόμιον» τοῦ
κ. Κωστῆ Μπασιτᾶ. Τὸ ἔργον, ὡς ἐκδοσις μὲν, τιμᾶ τὴν
ἑλληνικὴν ἐκδοτικὴν ἐπιχειρηματικότητα. Διότι ὁ οἶκος «Ἄ-
στήρ» τῶν ἀδελφῶν Παπαδημητρίου κατέβαλε πρὸς τοῦτο ἐξαι-
ρετικὴν ὄντως ἐπιμέλειαν. Ὡς περιεχόμενον δὲ, πιστεύομεν ὅτι
θ' ἀποτελέσῃ ἀληθινὸν σταθμὸν εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Ὀρθόδο-
ξον βιβλιογραφίαν μας. Ἀποτελεῖ δὲ πραγματικὸν εὐτύχημα
διὰ τὸ ἔθνος μας, ὅτι κορυφαῖοι Ἑλληνες λογοτέχνη, ὅπως
ὁ κ. Μπασιτᾶς, ἀσχολοῦνται μὲ τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ.
Κατωτέρω δημοσιεύομεν τὸν πρόλογον τοῦ συγγραφέως, ἐξό-
χως χαρακτηριστικὸν τοῦ παλμοῦ καὶ τοῦ βαθυτάτου χρι-
στιανικοῦ καὶ ὀρθοδόξου βιώματός του. Ἐπιφυλασσόμεθα
δὲ εἰς προσεχῆς φύλλον τοῦ «Ἐφημερίου» νὰ δημοσιεύσωμεν
καὶ σχετικὴν περικοπὴν μετὰ ἐρμηνευτικοῦ σχολίου τοῦ συγ-
γραφέως).

Μονάχα μὲ συντριβὴ καὶ δέος μποροῦμε νὰ πλησιάσουμε, οἱ
κρματισμένοι, τὸ Εὐαγγέλιον.

Κεῖνος ποῦ περήφανα θὰ πῆ πὼς τὸ διάβασε βλαστημᾶ.
Κεῖνος ποῦ λέει πὼς τὸ διαβάζει ἀδιάκοπα, θὰ πρέπη νὰ
ὁμολογήσῃ πὼς δὲν τὸ κατέχει. Ὅσο κι ἂν κυττάζουμε κάθε

νύχτα τὸν ἕναστρο οὐρανό, ποτὲ δὲν θὰ καταφέρωμε νὰ μετρήσωμε τὰστρα του. Κάθε φορὰ θ' ἀνακαλύπτουμε καινούργια.

Τὸ Εὐαγγέλιο εἶναι γραφὴ Θεϊκὴ κι ὄχι ἀνθρώπινη. Ποὺ σημαίνει πὼς δὲν εἶναι στὸ ἀνάστημα κανενοῦ ἀνθρώπου νὰ πῆ πὼς κατέχει τὸ βαθὺ καὶ μυστικὸ τοῦ νόημα. Κι ὅταν ἀναλογιστῆ ὁ ἄνθρωπος πόσο ἅγιοι, πόσο ὄσιοι καὶ μάρτυρες θυσίασανε ὀλάκαιρη ζωὴ στὴν ἀδιάκοπη μελέτη του, μὲ συντριβὴ καὶ κατάνυξη, μὲ πίστη δοκιμασμένη σκληρὰ, μὲ ζωὴ καθαρὴ, μακρὰ ἀπὸ τὸν κόσμον τῆς σάρκα καὶ τῶν παθῶν, καταντᾷ τόλμημα θρασὺ καὶ βλάστημο, ἐμεῖς οἱ κριματισμένοι, ποὺ ζοῦμε μέσα στὸν ὠκεανὸ τῆς ἀμαρτίας, νὰ τολμοῦμε νὰ τὸ πλησιάσουμε καὶ νὰ προσθέσουμε μιὰ λέξη ἐξηγητικὴ σ' ὅσα εἶπε κι ἔπραξεν ὁ ἄσπιλος, ὁ ἀμόλυντος, ὁ ἀναμάρτητος, ποὺ σαρκώθηκε καὶ ταπεινώθηκε καὶ σταυρώθηκε γιὰ νὰ σηκώση στοὺς ἅμους τοῦ τὴν ἀμαρτία τοῦ κόσμου.

Εἶναι ἄνθρωποι ποὺ χρόνια καὶ χρόνια Τὸ διαβάζουν κάθε μέρα, ποὺ χρόνια καὶ χρόνια Τὸ κουβαλοῦν μαζί τους στοὺς ταξιδιωτικoὺς τοὺς σάκκους. Κι ὅμως, λειψὴ εἶναι ἡ γνώση ποὺ ἔχουν γι' Αὐτό. Κάθε μέρα κάτι καινούργιο ἀνακαλύπτουν διαβάζοντας περικοπὲς ποὺ τίς διαβάσανε ἀμέτρητες φορές. Κανένα ἀνθρώπινο κείμενο δὲν εἶναι τόσο ἀδιάκοπα ἀποκαλυπτικὸ.

Τὸ πλησίασμα κι ἡ σχέση τοῦ ἀνθρώπου μὲ τὸ Εὐαγγέλιο εἶναι ἡ πιὸ μεγάλη κι ἡ πιὸ θαυμαστὴ πνευματικὴ περιπέτεια.

Εἴμαστε τόσο κριματισμένοι, ποὺ κι αὐτὸ τὸ πλησίασμά Του νὰ γίνεταί ἀκατόρθωτο.

Τί λοιποὺν ἔρχομαι νὰ προσφέρω στὸν ἀναγνώστη μου;

Τίποτα περισσότερο ἀπὸ τὴν προσωπικὴ μου δοκιμασία.

Δὲν ἔρχομαι, ἐγὼ ὁ ἀσήμαντος καὶ κριματισμένος, μὲ τὸ λυχνάρι τῆς γνώσης μου, νὰ φωτίσω τὸν ἥλιο. Πασχίζω, σ' αὐτὸ ποὺ καθιερωμένα ὀνομάζουμε σχόλιο, νὰ δώσω τὴν εἰκόνα μιᾶς ἔνοχης συνείδησης ποὺ ἑομολογίεται. Νὰ ὑπογραμμίσω, ἕνα ἕνα, τὰ ἐμπόδια ποὺ συνάντησα καὶ συναντᾶω στὸ δρόμο μου καὶ στὸν ἀγώνα μου νὰ πλησιάσω τὸ λόγο Του. Τὰ ἐμπόδια ποὺ μοναχός μου ἔσπειρα καὶ σπέρνω. Τ' ἀγκάθια καὶ τοὺς τριβόλους, ποὺ φέρνω μαζί μου καὶ μέσα μου.

Γιὰ μᾶς τοὺς κριματισμένους σαρκώθηκε ὁ Κύριος καὶ ταπεινώθηκε καὶ κήρυξε καὶ σταυρώθηκε. Τὸ ἀντίδωρό μας στὴν τόση του ἀγαθότητα εἶναι ὁ ἀγώνας νὰ πλησιάσουμε καὶ νὰ νοιώσουμε τὸ λόγο Του.

Ἄν ἡ κατάπληξη, ὁ θαυμασμός, ὁ φόβος, ἡ πίστη κι ἡ ἀγάπη φουντώσουν μέσα μας, διαβάζοντας τὸ Εὐαγγέλιο, τότε ὁ ἀγώνας μας οὔτε μάταιος θὰ εἶναι, οὔτε ἄκαρπος.

Ἡ κατάπληξη κι ὁ φόβος συνοδεύουν κάθε ἀντίκρουσμα τῆς ἀλήθειας. Γιατὶ ἡ ἀλήθεια καίει σὰν τὴ φωτιά και σκοτώνει σὰν τὸν κεραυνό. Σκοτώνει τὸν κριματισμένον ἄνθρωπο, ποὺ δὲν μποροῦμε ἀνώδυνα κι ἀναίμαχτα ν' ἀποχωριστοῦμε. Κι ὁ κριματισμένος ἄνθρωπος δὲν εἶναι μονάχα κείνος ποὺ ἀμάρτησε μὲ τὴ σάρκα, ἀλλὰ περισσότερο ἀπ' αὐτὸν εἶναι κείνος ποὺ ἄκουσε τὸ λόγο Του και δὲν τὸν δέχτηκε. Ἡ πολιτεία ποὺ ἐδίωξε τοὺς Ἀποστόλους Του, καθὼς εἶπεν ὁ κύριος, «Σοδόμοις ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἀνεκτότερον ἔσται ἢ τῇ πόλει ἐκείνῃ».

Ἡ πίστη στὰ ρήματά Του πρέπει νὰναι πλέρια κι ἀνεπιφύλαχτη. Γιατὶ καθὼς λέει ὁ ψαλμωδὸς «πισταὶ αἱ ἐντολαὶ αὐτοῦ, πεποιημένοι ἐν ἀληθείᾳ και εὐθύτητι». Και ὅπως συμπληρώνει ὁ Παῦλος, «Γινέσθω γὰρ ὁ Θεὸς ἀληθής, πᾶς δὲ ἄνθρωπος ψεύστης».

Ὁ Μέγας Βασίλειος στὸ δεύτερο λόγο του περὶ τοῦ Βαπτίσματος γράφει: «Τῷ Χριστῷ, τῷ τὰ ρήματα τοῦ Πατρὸς ἡμῖν ἀπαγγέλλαντι, ἀναγκαῖον πιστεύειν και σωτήριον, ὡς τέκνα τοῖς γονεῦσι, και παιδιὰ τοῖς διδασκάλοις».

Χωρὶς αὐτὴ τὴν πίστη, χωρὶς τὸ ξερρίζωμα τῆς μάταιης ἐγκόσμιας σοφίας—ξερρίζωμα πολὺ αἱματηρό, ἀλλὰ ἀπαραίτητο—δὲν θὰ καταφέρῃ ποτὲ ὁ ἄνθρωπος, ποὺ διαβάζει τὸ Εὐαγγέλιο, νὰ φουντώσῃ μέσα του ὁ θαυμασμὸς ποὺ μνημονεῦει ὁ Εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς ὅταν γράφῃ: «Ἐθαύμαζον οἱ ὄχλοι ἐπὶ τοῖς λόγοις τῆς χάριτος τοῖς ἐκπορευομένοις ἐκ τοῦ στόματος τοῦ Κυρίου».

Ἄν δὲν ἀπορρίψῃ ὁ ἄνθρωπος τὴν ἐγκόσμια σοφία, δὲν θὰ φτάσῃ τὴν πίστη τοῦ Παύλου, ποὺ ἔγραψε: «Σοφίαν λαλοῦμεν ἐν τοῖς τελείοις· σοφίαν δ' οὐ τοῦ αἰῶνος τούτου, οὐδὲ τῶν ἀρχόντων τοῦ αἰῶνος τούτου τῶν καταργουμένων, ἀλλὰ λαλοῦμεν σοφίαν Θεοῦ ἐν μυστηρίῳ τὴν ἀποκεκρυμμένην».

Κι ὁ Γρηγόριος ὁ θεολόγος συμπληρώνει: «Ταύτην ἐπαινῶ τὴν σοφίαν ἐγὼ· ταύτην ἀσπάζομαι· δι' ἧς ἀγενεῖς ἐδοξάσθησαν, και εἰς ἣν ἐξουδενωμένοι προετιμήθησαν, τῷ συντελεσμένῳ λόγῳ τὴν καταργουμένην σοφίαν νικήσαντες».

Μονάχα ἂν ὁ ἄνθρωπος ποὺ διαβάζει τὸ Εὐαγγέλιο ἐπιζήσῃ αὐτῆς τῆς δοκιμασίας, μονάχα τότε θὰ μπορέσῃ νὰ νοιώσῃ τὰ λόγια τοῦ ψαλμωδοῦ:

«Ἀγαθός μοι ὁ νόμος τοῦ στόματός σου ὑπὲρ χιλιάδων χρυσίου και ἀργυρίου» και «ὡς γλυκέα τῷ λάρυγγί μου τὰ λόγιά σου, ὑπὲρ μέλι τῷ στόματί μου».

ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΕΠΙΤΥΧΙΑΣ ΤΟΥ ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΟΥ ΕΡΓΟΥ

Τὸ ἔργον τοῦ ποιμένος τῶν λογικῶν προβάτων δὲν δύναται νὰ ἔχη ζωτικότητα καὶ δαψιλῆ καρποφορίαν, ἂν δὲν στηρίζεται εἰς ὠρισμένας θεμελιώδεις ἀρχὰς καὶ κατευθύνσεις. Ποῖαι λοιπὸν εἶναι αἱ θεμελιώδεις προϋποθέσεις τῆς ἐπιτυχίας τοῦ ποιμαντικοῦ ἔργου;

*

Ἡ ἐργασία τοῦ ἱερέως ὀφείλει ἐν πρώτοις νὰ ἐμποτιζέται ἀπὸ αὐστηρῶς χριστοκεντρικὸν πνεῦμα. Ὁ Χριστὸς πρέπει νὰ εἶναι ἡ ἀφετηρία καὶ τὸ τέρμα τῆς. Μόνον ὅταν τὸ φῶς τοῦ Σωτῆρος καταυγάσῃ τοὺς ὀρίζοντας τῆς κοινωνίας, μόνον τότε ἡ ἀτμόσφαιρα αὐτῆς θὰ καθαρισθῇ ἀπὸ τὰς ἀποπνικτικὰς ἀναθυμιάσεις τοῦ μίσους, τοῦ ἐγωϊσμοῦ, τῆς ἰδιοτελείας, τῆς δυστυχίας. Δι' αὐτὸ ἡ ἐργασία τοῦ ἱερέως πρέπει νὰ εἶναι ἀπηλλαγμένη ἀπὸ κάθε στοιχείον, τὸ ὁποῖον δὲν ἔχει σχέσιν μὲ τὸ φῶς, ποὺ ἀκτινοβολεῖ ὁ Σωτῆρ. Ὅταν ὁ ἱερεὺς ἀποβλέπῃ εἰς τὴν δημιουργίαν μόνον ἐντυπώσεων καὶ τὴν ἐπίδειξιν ζωτικότητος καὶ δυναμικότητος ἢ εἰς ἄλλους κοσμικοὺς σκοποὺς, τότε ἡ ἐργασία του οὐδέποτε δύναται νὰ εἶναι αὐστηρῶς ποιμαντικὴ καὶ χριστιανικὴ. Οἰκονομικαὶ ἐπιδιώξεις, προσωπικαὶ φιλοδοξίαι ἢ καὶ ἄλλοι σκοποί, σεβαστοὶ μὲν καθ' ἑαυτοὺς, ἀλλὰ ποὺ ἔχουν ἀλλαχοῦ τὴν θέσιν των, δὲν πρέπει νὰ νοθεύουν τὴν ἐργασίαν τοῦ ποιμένος. Ὁ ἄξιος τῆς ἀποστολῆς του ἱερεὺς παρουσιάζει τὸ Εὐαγγέλιον καθαρὸν, πλήρες, ἀνόθευτον. Κηρύττει μόνον Ἰησοῦν Χριστὸν καὶ τοῦτον Ἐσταυρωμένον καὶ Ἀναστάντα. «Οὐ γὰρ ἑαυτοὺς κηρύττομεν, ἀλλὰ Χριστὸν Ἰησοῦν, Κύριον, ἑαυτοὺς δὲ δούλους ὑμῶν διὰ Ἰησοῦν». Ὅπως ἡ ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ συνέχει ἕκαστον ἀληθῆ Χριστιανόν, ὥστε νὰ μὴ ζῆ πλέον διὰ τὸν ἑαυτόν του, «ἀλλὰ τῷ ὑπὲρ αὐτοῦ ἀποθανόντι καὶ ἐγερθέντι» (Β' Κορ. 5, 14-15), τοιουτοτρόπως καὶ πᾶς ἐργάτης τῆς Ἐκκλησίας πρέπει νὰ ἐργάζεται, ὄχι χάριν ἐπιγείας ἀμοιβῆς ἢ δόξης, ἀλλ' ἀπὸ εὐγνώμονα ἀγάπην πρὸς Ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος ἐβάστασε τὰς ἀσθενείας του καὶ ἔπαθεν ὑπὲρ αὐτοῦ. Πάντοτε δὲ πρέπει νὰ ἔχη ὑπ' ὄψιν του τοὺς λόγους τοῦ Γρηγορίου τοῦ Ναζιανζηνοῦ «καθαρθῆναι δεῖ πρῶτον, εἶτα καθᾶραι· σοφισθῆναι καὶ οὕτω σοφῖσαι· γενέσθαι, φῶς καὶ φωτῖσαι».

*

Ἐπειτα ὁ καλὸς ποιμὴν δὲν πρέπει νὰ λησμονῇ, ὅτι, ὡς ἡ πείρα τῶν αἰώνων μαρτυρεῖ, τότε μόνον ἐπιτυγχάνει πᾶσα ποιμαντικὴ ἐργασία, ὅταν συνοδεύεται καὶ ἀπὸ τὰ ἔργα τῆς χριστι-

ανικῆς ἀγάπης καὶ κοινωνικῆς ἐργασίας. Τὸ πῦρ τῆς χριστιανικῆς ἀγάπης εἶναι ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον κυρίως ἔτηξε τοὺς πάγους τῶν εἰδωλολατρικῶν κοινωνιῶν, καὶ ἐκόμισε τὸ φῶς τοῦ Χριστοῦ εἰς τὰ πρῶην εἰδωλολατρικὰ ἔθνη. Ἐν ἀπὸ τὰ κύρια γνωρίσματα τῆς Ἐκκλησίας τῶν χρόνων τῶν μαρτύρων καὶ κατακομβῶν ἦτο ἡ θερμὴ ἀγάπη, ἡ ὁποία μετουσιούτο εἰς ποικιλίαν ἐκφάνσεων μιᾶς θαυμαστῆς ὄντως κοινωνικῆς ἐργασίας.

Τὸ κήρυγμα διὰ τοῦ λόγου καὶ τῶν χειλέων φαίνεται εἰς πολλοὺς ἀκατανόητον, ἀλλὰ τὸ ἔμπρακτον κήρυγμα τῆς ἀνιδιοτελοῦς χριστιανικῆς ἀγάπης τὸ κατανοοῦν πάντες ἀνεξαιρέτως. Πᾶσα καρδιά εἶναι πάντοτε ἀνοικτὴ, διὰ νὰ τὸ δεχθῇ. Τὸ ἔργον τοῦ ἱερέως δὲν πρέπει νὰ στηρίζεται εἰς τὴν ρεκλάμαν καὶ προπαγάνδαν, ἀλλ' εἰς τὴν ὑπηρετοῦσαν καὶ σφύζουσαν ἀγάπην. Ὑπερτροφικὴ καλλιέργεια τοῦ κηρύγματος διὰ τοῦ λόγου, ἀνευ ἀντιστοίχου καὶ παραλλήλου δραστηριότητος εἰς τὰ ἔργα τῆς εὐσπλαγχνίας καὶ ἀγάπης, καταδικάζει τὸ ἔργον τοῦ ἱερέως εἰς φυτοζῶϊαν καὶ στατικότητα.

Τὸ κορύφωμα δὲ καὶ ὁ στέφανος τῆς ποιμαντικῆς κοινωνικῆς ἐργασίας εἶναι ἡ ἀγάπη πρὸς τὸ ἀπολωλὸς καὶ ἡ προσπάθεια διὰ τὴν εὕρεσιν καὶ τὴν ἐν Χριστῷ σωτηρίαν αὐτοῦ. Τὸ παράδειγμα τοῦ Κυρίου, ὁ Ὅποιος ἐδέχετο τὴν συναναστροφὴν τῶν τελωνῶν καὶ ἁμαρτωλῶν, διὰ νὰ τοὺς ἐξαγάγῃ ἀπὸ τὸ σκότος εἰς τὸ φῶς, πρέπει νὰ ἐμπνέῃ πάντα ἐργάτην τοῦ Εὐαγγελίου. Ὡς ἔχει λεχθῆ, «εἶναι κέρδος νὰ εὕρῃ κανεὶς μίαν ὠραίαν ψυχὴν· εἶναι ὠραιότερον κέρδος νὰ τὴν διατηρήσῃ· ἀλλ' εἶναι ὠραιότατον καὶ δυσκολώτατον κέρδος νὰ εὕρῃ καὶ νὰ σώσῃ μίαν ψυχὴν, ποὺ ἐχάθη».

*

Τὸ ἔργον τοῦ ἱερέως ἔπειτα ὀφείλει νὰ ἔχη προοδευτικὸν χαρακτῆρα καὶ ὑγιᾶ συγχρονισμόν. Τὸ πρόγραμμά του πρέπει νὰ εἶναι ἀπεξενωμένον ἀπὸ πᾶσαν σχολαστικὴν καὶ συγκεκριμένην περιπτωσεολογίαν δράσεως καὶ νὰ ἔχη μόνον τὸ πνεῦμα καὶ τὰς γενικὰς διοργανωτικὰς καὶ κατευθυντηρίους ἀρχὰς τῆς ἐργασίας. Ἡ πρακτικὴ ἐφαρμογὴ αὐτῶν θὰ γίνεται ἐκάστοτε κατὰ διάφορον τρόπον, ἀναλόγως τῶν ἀτομικῶν διαφορῶν καὶ προσωπικῶν ἰδιορρυθμιῶν.

Ὁ δυναμικός, ἐλαστικός, εὐκαμπτος καὶ φιλελεύθερος χαρακτῆρ τοῦ προγράμματος δὲν θὰ ἐπιτρέπη τὴν ἐξολίσθησιν τοῦ ποιμαντικοῦ ἔργου εἰς μίαν δυσκίνητον, στατικὴν καὶ ἀνεξέλικτον μορφήν, ἀλλὰ θὰ συντελῇ εἰς τὴν δημιουργικὴν ἐξέλιξιν καὶ εἰς τὴν καρποφορίαν τοῦ ἔργου τῆς διαποιμάνσεως καὶ τῆς σωτηρίας ψυχῶν. Μόνον τοιοῦτοτρόπως ἡ ἐργασία του θὰ ἔχη ὑγιᾶ συγχρονισμόν καὶ θὰ συνδυάζῃ «ἁρμονικῶς συντηρητικότητα καὶ πρόοδον, πρὸς ἀποφυγὴν τόσον τοῦ θρησκευτικοῦ μηχανισμοῦ,

ὅποιον συνεπάγεται ἡ μονομερῆς συντηρητικότης, ὅσον καὶ τῆς ψευδοῦς προόδου, ὅποιαν συνεπάγεται ἡ μονομερῆς ἐλευθεροφροσύνη».

Ὁ στατικὸς Χριστιανισμὸς «στερεῖται ζωῆς καὶ παλμοῦ καὶ δὲν ἤμπορεῖ καθόλου νὰ ρυθμίση τὴν ζωὴν, ποὺ διαρκῶς προβάλλει νέα ζητήματα». Δι' αὐτὸ οἱ ποιμένες ἔχουν ἱερὸν καθῆκον νὰ μεριμνοῦν «πῶς τὸ αἰώνιον θὰ παρακολουθῆ με στοργὴν τὴν ἐπικαιρότητα τῆς στιγμῆς, θὰ ἐννοῆ τὰς ἀνάγκας τῆς, τὰ προβλήματα τῆς, τὸν ποικίλλοντα ἐκάστοτε παλμόν τῆς». Ἐὰν ἡ Ρωμαιοκαθολικὴ Ἐκκλησία παρακολουθῆ ἀγρύπνως τὴν ἐξέλιξιν τῆς πνευματικῆς καὶ κοινωνικῆς προόδου, πολὺ περισσότερον πρέπει νὰ γίνεταί τοῦτο εἰς τὴν φιλελευθερωτέραν ἀτμόσφαιραν τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας μας.

Ὁ συγχρονισμὸς τοῦ ποιμαντικοῦ ἔργου δὲν σημαίνει ἀπομάκρυνσιν ἀπὸ τοὺς θησαυροὺς τῆς Ὁρθοδοξίας μας καὶ ἀπὸ τὸ κήρυγμα περὶ Χριστοῦ ὡς Θεοῦ καὶ Σωτῆρος, ὡς θὰ ἤθελον οἱ ὑπερφιλελεύθεροι προτεστάνται ἢ ὅπως φοβοῦνται οἱ ὑπερσυντηρητικοὶ ὄλων τῶν ὁμολογιῶν. Ὁ Χριστὸς εἶναι χθὲς καὶ σήμερον ὁ αὐτός. Πάντοτε μέχρι τῆς συντελείας τῶν αἰώνων ἡ διδασκαλία περὶ τοῦ Ἐσταυρωμένου καὶ Ἀναστάντος Σωτῆρος καὶ Λυτρωτοῦ θὰ ἀποτελῆ τὸν ἀκρογωνιαίον λίθον, τὸν πνεύμονα καὶ τὴν ὡς αἰετοῦ ἀνακαινιζομένην νεότητα καὶ θαλερότητα τοῦ γνησίου ποιμαντικοῦ ἔργου. Ὁ συγχρονισμὸς αὐτοῦ πρέπει νὰ συνίσταται εἰς τὴν προσπάθειαν νὰ ἔλθῃ εἰς ἐπαφὴν τὸ πνεῦμα τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ μετὰ τὴν σύγχρονον πραγματικότητα.

Οἱ ἱερεῖς πρέπει νὰ ἀνακαινίζουσι καὶ νὰ προσαρμόζουσι τὰς μεθόδους καὶ τὰ μέσα ἐργασίας. Πρέπει, ἐκάστην στιγμὴν, νὰ ἐπιδιώκουν τὴν ἀρμονικὴν ἑνταξίν καὶ τοποθέτησιν των ἐντὸς τοῦ εὐρέος πλαισίου τῆς συγχρόνου ἐκπολιτιστικῆς ἐργασίας. Ἐχουν χρέος νὰ ἐμφυσήσουσι εἰς αὐτὴν ὑγιέστερον πνεῦμα καὶ χριστιανικώτερον περιεχόμενον. Διὰ νὰ δύνανται νὰ ἐπιδροῦν ἐντὸς τῆς κοινωνίας καὶ νὰ ρυθμίζουσι τὸ πρόγραμμα τῆς ἐργασίας των συμφώνως πρὸς τὰς ἀνάγκας τῆς, πρέπει νὰ ἔρχωνται εἰς συστηματικὴν ἐπαφὴν μετὰ τὰς κινητήριους δυνάμεις τοῦ ὀργανισμοῦ τῆς καὶ μετὰ τὰς ἀξίας, ποὺ κυριαρχοῦν μέσα εἰς τοὺς κόλπους τῆς. Οἱ μορφωμένοι ἱερεῖς, ὅπως καὶ ὅλοι οἱ χριστιανοὶ κοινωνικοὶ ἐργάται, πρέπει νὰ γνωρίζουσι τὸ πνεῦμα τῆς κοινωνίας, ποὺ ἀντανακλᾷ καὶ κατοπτρίζεται εἰς τὰ κοινωνικὰ ἥθη καὶ ἔθιμα, εἰς τὴν λογοτεχνίαν, εἰς τὰς ἐκδηλώσεις τῆς τέχνης, εἰς τὰ κοσμοθεωριακὰ ρεύματα, εἰς τὰς κοινωνιολογικὰς θεωρίας καὶ τὰς ἐπιστημονικὰς κατακτήσεις.

Ἡ ἀγάπη δὲ πρέπει ν' ἀποτελῆ πάντοτε τὴν ἀγίαν ἀτμόσφαι-

ραν, ἐντὸς τῆς ὁποίας ἐκδηλοῦται πᾶσα συγχρονιστικὴ προσπάθεια τῶν ποιμένων. Πάντοτε πρέπει νὰ ἔχουν πρὸ ὀφθαλμῶν τὸ παράδειγμα τοῦ Κυρίου, ὁ Ὅποιος συγκατέβαινεν εἰς τὴν δεκτικότητα τῶν μαθητῶν του. Ἐλάλει πρὸς αὐτοὺς μὲ παραβολάς, καὶ κατὰ τὴν ἔνδοξον μεταμόρφωσίν του ἐπὶ τοῦ ὄρους ἔδειξεν εἰς αὐτοὺς τὴν θείαν του αἴγλην καὶ μεγαλειότητα, μόνον «καθὼς ἠδύνατο» οὗτοι νὰ ἀντικρύσουν αὐτήν. Ἀξιωμαίητον εἶναι καὶ τὸ παράδειγμα τοῦ Παύλου, ὁ ὁποῖος δὲν ἀνέτρεψε τὸν βωμὸν τοῦ ἀγνώστου θεοῦ, ἀλλ' ἐνεφύσησεν εἰς αὐτὸν νέον πνεῦμα καὶ περιεχόμενον (Πράξ. 17,23). Ὁ ἴδιος ἔγραφε πρὸς τοὺς Κορινθίους: «Καὶ ἐγενόμην τοῖς Ἰουδαίοις ὡς Ἰουδαῖος, ἵνα Ἰουδαίους κερδήσω· τοῖς ὑπὸ νόμον ὡς ὑπὸ νόμον, ἵνα τοὺς ὑπὸ νόμον κερδήσω· τοῖς ἀνόμοις ὡς ἄνομος... ἵνα κερδήσω ἀνόμους· ἐγενόμην τοῖς ἀσθενέσιν ὡς ἀσθενής, ἵνα τοὺς ἀσθενεῖς κερδήσω· τοῖς πᾶσι γέγονα τὰ πάντα, ἵνα πάντως τινὰς σώσω» (Α' Κορ. 9,20-22).

Πρέπει λοιπὸν οἱ ἱερεῖς νὰ χρησιμοποιοῦν τὰς ἐκφάνσεις τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τοῦ κοινωνικοῦ βίου ὡς «ὀστράκινα σκευή», εἰς τὰ ὁποῖα θὰ ἐμβάλλουν τὸν οὐράνιον θησαυρόν. Πρέπει νὰ συγκαταβαίνουν πρὸς τοὺς «νηπίους ἐν Χριστῶ», οἱ ὁποῖοι ἔχουν ἀνάγκην γάλακτος καὶ οὐχὶ βρώματος καὶ στερεᾶς τροφῆς (Α' Κορ. 3,2. Ἐβρ. 5, 13-14). Δὲν πρέπει νὰ ζητοῦν τὴν ἐκρίζωσιν τῶν «ἀγριελαιῶν» (Ρωμ. 11,17), ἀλλὰ τὴν μεταβολὴν αὐτῶν εἰς ἡμέρους καὶ καρποφόρους διὰ τοῦ ἐμβολίου τῆς Θείας Χάριτος.

*

Αὐταὶ εἶναι αἱ κυριώτεραι προϋποθέσεις τοῦ ποιμαντικοῦ ἔργου. Μονομερῆς ἐπικράτησις τῆς μιᾶς ἐξ αὐτῶν εἰς βάρος τῶν ἄλλων καθιστᾷ τὸ ἔργον τοῦ ἱερέως ἀναιμικὸν καὶ τέλος τὸ καταδικάζει εἴτε εἰς φυτοζωΐαν εἴτε εἰς πλήρη μαρασμόν.

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ ΘΕΟΔΩΡΟΥ, δ. Θ.

Καθηγητῆς τοῦ Κολλεγίου Ἀθηνῶν

Ὅταν τις γελαῖ, ἐν ᾧ οἱ ἄλλοι κλαίουν, ἃς εἶναι βέβαιος, ὅτι καὶ αὐτὸς θὰ κλαίῃ, ὅταν οἱ ἄλλοι γελοῦν.

*

Εἶναι λυπηρόν, ὅταν ἱεροκῆρυξ τις ὁμοιάῃ πρὸς ὁδοδείκτην, ὅστις δεικνύει τὴν ὁδόν, ἀλλὰ δὲν ἀκολουθεῖ αὐτήν.

*

Ἐὰν θέλωμεν νὰ ἀποφεύγωμεν τὰς ταπεινὰς φροντίδας τοῦ κόσμου τούτου καὶ τὰς ἐκ τούτων ἀνησυχίας καὶ ταραχάς, ἃς στρέφωμεν τοὺς ὀφθαλμοὺς ἡμῶν πρὸς τὸν Θεόν, ἐνθα εὐρίσκομεν ἀληθῆ ἀνάπαυσιν καὶ γαλήνην.

*

Τοὺς ἀνθρώπους πρέπει νὰ ἐκτιμῶμεν οὐχὶ ἐκ τῆς θέσεως αὐτῶν, ἀλλ' ἐκ τοῦ χαρακτῆρος αὐτῶν.

ΑΙ ΑΙΡΕΣΕΙΣ

ΟΙ “ΑΝΤΒΕΝΤΙΣΤΑΙ,
ΚΑΙ ΟΙ “ΑΝΤΒΕΝΤΙΣΤΑΙ ΤΗΣ Ζ’ ΗΜΕΡΑΣ,,
Δ’.

Ἡ τήρησις τοῦ Σαββάτου δὲν εἶναι χριστιανικὸν καθήκον.

Δὲν ἐγνώριζεν ὁ Κύριος, ὅτι περὶ τοῦ Σαββάτου τόσον αὐστηρῶς ὠμίλει ὁ Μωσαϊκὸς νόμος καὶ ὅτι τὰ ἀφορῶντα εἰς τὴν τοῦ Σαββάτου ἀργίαν καὶ τὸν ἁγιασμὸν ἀπετέλουν τὴν Τετάρτην ἀλλὰ καὶ μακροτέραν ἐντολὴν τοῦ Δεκαλόγου, διὰ τοῦ δακτύλου τοῦ Θεοῦ γραφέντος; Πῶς τότε ἐξεφράσθη διὰ τῶν προαναφερθέντων λόγων, ὡς προελέχθη, περὶ τοῦ Σαββάτου; Ἄλλ’ εἰς ἐτέρας περιπτώσεις ὁ Κύριος συνεπλήρωνεν ἐμπράκτως τὸν νόμον δι’ ἀπαλύνσεως τῆς σκληρότητός του καὶ ὡς ἐκ τούτου ἔτρωγε μετὰ τελωνῶν καὶ ἁμαρτωλῶν (Μάρκ. 2,16), ἐνίοτε δὲ δι’ ἀποχρῶντας λόγους δὲν ἐπέμενε διὰ τὴν νηστείαν τῶν μαθητῶν του (Μάρκ. 2,18-21). Ἐὰν εἶχε περὶ τοῦ Δεκαλόγου ἀντιλήψεις, ὡς οἱ ‘Ἀντβεντισταὶ τῆς Ἑβδόμης Ἡμέρας», ἤτοι τὴν περὶ ἀναλλοιώτου αὐτοῦ ἀντίληψιν, πῶς θὰ ἠδύνατο νὰ ἐπιτρέψῃ εἰς ἑαυτὸν, ὅπως βαδίζῃ κατὰ τὸ Σάββατον, παραιτέρω δέ, πῶς θὰ ἐπέτρεπεν εἰς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ οὐχὶ μόνον νὰ βαδίζουσι κατὰ τὸ Σάββατον, ἀλλ’ ἐπὶ πλέον «τίλλειν τοὺς στάχυας» κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ Σαββάτου (Ματθ. 12, 1-8. Μάρκ. 2,23 ἐξ. Λουκ. 6,1 ἐξ.), ἤτοι νὰ προβαίνουν εἰς πρᾶξιν, ἣτις ἐθεωρεῖτο ὡς εἶδος θερισμοῦ, ρητῶς ἀπαγορευμένου, ὡς συμπεριλαμβανομένου μεταξὺ τῶν 39 ἀπαγορεύσεων τῶν ἀφορῶν εἰς τὴν ἀργίαν τοῦ Σαββάτου; Πῶς ἦτο δυνατόν ὁ Κύριος νὰ ἐπιτρέψῃ ταῦτα, τοσοῦτῃ μᾶλλον καθ’ ὅσον διέτρεχε τὸν κίνδυνον τῆς κατηγορίας ἐκ μέρους τῶν καιροφυλακτούντων Φαρισαίων, τὴν ὁποίαν καὶ δὲν ἀπέφυγε τελικῶς, λαβὼν ἀφορμὴν, ὅπως διδάξῃ ἐκ τῆς ἀνωτέρω αἰτίας διὰ παραδείγματος (Μάρκ. 2,25-26), καὶ διὰ τῶν συμπερασματικῶν ἐκ τοῦ παραδείγματος λόγων (Μάρκ. 2,27) νὰ θέσῃ τὸν ἄνθρωπον ὑπεράνω καὶ τοῦ Σαββάτου;

Τέλος, ὁ Κύριος διατὶ ἔδωκεν ἐντολὴν εἰς τὸν θεραπευθέντα παραλυτικόν, προσθέσας εἰς τὸ «ἐγειραι» καὶ τὸ «ἄρῦν σου τὸν κράββατον καὶ ὑπάγε εἰς τὸν οἶκόν σου» (Ματθ. 9,6. Μάρκ. 2,11. Λουκ. 5,24. Ἰωάν. 5,10) ἐν ἡμέρᾳ Σαββάτου, κατηγορηθεὶς δριμύτατα διὰ τοῦτο ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων, ὅτι «ἴσον ἑαυτὸν ἐποίει τῷ Θεῷ», ἐπιπροσθέτως δὲ ὅτι ἔλυε τὸ Σάββατον; (Ἰωάν. 5,18). Ἐπιπροσθέτως ὁ Κύριος δὲν ἤθελε νὰ παραμεινῇ ὁ ἄνθρωπος δοῦλος

τοῦ Σαββάτου, διότι «τὸ Σάββατον διὰ τὸν ἄνθρωπον ἐγένετο, οὐχ' ὁ ἄνθρωπος διὰ τὸ Σάββατον». «Οἱ Ἄντρεντισται τῆς Ἑβδόμης Ἡμέρας» θεωροῦν ἐπὶ πλέον τὴν ταφὴν τοῦ Κυρίου ὡς ἡμέραν ἀναπαύσεως, λαβούσης χώραν ἐκ τῆς ἐσπέρας τῆς Παρασκευῆς ἕως τῆς Ἀναστάσεώς του. Ἡ ἀνάπαυσις αὕτη, λέγουν, ἐγένετο τὴν Ἑβδόμην ἡμέραν, ἥτοι τὸ Σάββατον, ὡς εἶχε γίνεαι καὶ κατὰ τὴν τῆς Καταπαύσεως ἐβδόμην ἡμέραν, μετὰ τὴν δημιουργίαν, τοῦτο δὲ διὰ τὴν ἀρχίση, δῆθεν, ὁ Χριστὸς κατὰ τὴν πρώτην ἡμέραν, τὴν Κυριακὴν, τὴν τρίτην φάσιν τοῦ ἔργου αὐτοῦ, ἥτις εἶναι ἡ Μεσιτεία.

Ἄλλ' ἡ τοιαύτη ἄποψις εἶναι ἀποτέλεσμα παρεξηγήσεων καὶ ἀνακριβειῶν. Ἐν πρώτοις, εἶναι λίαν ἀφελῆς ἡ παραδοχὴ ὑπὸ οἰουδήποτε τῆς ἀνάγκης ἀναπαύσεως ἐνὸς νεκροῦ σώματος ἐν τῷ τάφῳ, τοσοῦτῳ μᾶλλον, καθ' ὅσον ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἡ λαϊκὴ ἔκφρασις λέγει περὶ ἐνὸς θανόντος, ὅτι «ἀνεπαύθη», δὲν ἀρχεται ἐκ τοῦ χρόνου τῆς ταφῆς, ἀλλ' ἐκ τῆς στιγμῆς ἀφ' ἧς ἐπισυμβαίνει ὁ θάνατος, εἶναι δὲ γνωστόν, ὅτι ὁ θάνατος τοῦ Κυρίου ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ ἐπῆλθεν ὀλίγον μετὰ τὴν ἐνάτην Ἰουδαϊκὴν ὥραν, ἥτοι ὀλίγον μετὰ τὴν τρίτην μεταμεσημβρινὴν τῆς Παρασκευῆς (Μάρκ. 15, 33-37. Λουκ. 23, 45-47). Ἐξ ἄλλου, ὅμως, τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ δὲν ἔμεινεν εἰς τὸν τάφον μόνον κατὰ τὸ Ἰουδαϊκὸν Σάββατον, ἀρχόμενον τελετουργικῶς, ὡς γνωστόν, ἐκ τῆς ἐσπέρας τῆς Παρασκευῆς καὶ λήγον τὴν ἐσπέραν τοῦ Σαββάτου, ἀλλ' ἔμεινε τεθαμμένον ἐκ τῆς ἐσπέρας τῆς Παρασκευῆς ἕως τῆς πρώτης τῆς Κυριακῆς, ὅποτε ἔλαβε χώραν ἡ Ἀνάστασις, ἥτοι παρέμεινεν ἐν τῷ τάφῳ καθ' ὅλην τὴν ἐσπέραν καὶ τὴν νύκτα τῆς Παρασκευῆς καὶ καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν τοῦ Σαββάτου καὶ κατὰ τὴν νύκτα τοῦ Σαββάτου, ἕως τῆς πρώτης, «τῇ ἐπιφωσκούσῃ εἰς μίαν Σαββάτων» (Ματθ. 28, 1), ἥτοι τῆς Κυριακῆς. Ὅθεν, ὁ Κύριος παρέμεινε πλέον τοῦ ἡμερονοκτιῦ εἰς τὸν τάφον, ὁ δὲ χρόνος τῆς νυκτὸς τῆς Παρασκευῆς, ὡς κατωτέρω θέλει δειχθῆ, δὲν συμπεριλαμβάνεται εἰς τὸ Σάββατον, καθ' ὅτι τοῦ Σαββάτου ἡ ἑναρξίς, ὡς καὶ ἡ ἑναρξίς πάσης ἡμέρας, λαμβάνει χώραν κατὰ τὴν πρώτην καὶ οὐχὶ κατὰ τὴν ἐσπέραν τῆς προτεραίας, ὡς συνέβαινε μὲ τὴν ἑναρξίν τῶν τελεουργιῶν τοῦ Σαββάτου. Ἐκτὸς ὅμως τούτου, εἶναι γνωστότατον καὶ ὑπὸ τῆς Καινῆς Διαθήκης μαρτυρούμενον, ὅτι ὁ Κύριος, ἐὰν θέλωμεν νὰ ἐπιμείνωμεν εἰς τὴν κυριολεξίαν, δὲν ἀνεπαύθη κατὰ τὸ διάστημα μεταξύ τοῦ θανάτου καὶ τῆς Ἀναστάσεώς του, καθ' ὅτι κατῆλθεν εἰς τὸν Ἄδην, ὅπου εὐηγγελίσθη τοῖς νεκροῖς (Α' Πέτρου 3, 19. 4, 6).

Ἐὰν θελήσῃ τις νὰ ἐξαρτήσῃ τὸν ἁγιασμὸν τῆς μιᾶς ἡμέρας, τῆς ἀφιερωμένης εἰς τὸν Θεόν, ἐκ τῆς ἀγιότητος, τρόπον τινά,

τοῦ προτύπου τῆς ἡμέρας ταύτης, ὑπὸ τὴν αὐστηρὰν ἔννοιαν τῆς ἡμέρας, θὰ ἔπρεπε νὰ ἐκλέξῃ ἀπαραιτήτως τὴν Κυριακὴν, ἢ Ὀγδόην ἢ Πρώτην τῆς Ἑβδομάδος ἡμέραν, καθ' ὅτι κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην ἔλαβε χώραν τὸ κοσμοσωτήριον γεγονός τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Χριστοῦ, ἐντὸς δὲ τῶν στενῶν ὁρίων ὥρας καὶ ἡμέρας ἡλιακῆς, μιᾶς, ὡς τὰ δισεκατομμύρια τῶν διαδεχομένων ἀλλήλας ἡμερῶν, ἐν ᾧ εἰς τὴν περίπτωσιν τῆς Ἑβδόμης, κατὰ τὴν δημιουργίαν τοῦ κόσμου, Ἡμέρας, αὕτη δυνατὸν καὶ νὰ μὴ ἀντιστοιχῇ εἰς αὐστηρῶς ἡλιακὴν ἡμέραν, ἀλλὰ νὰ εἶναι ἰδανικὴ τοιαύτη καὶ ἔκφρασις δημιουργηθεῖσα ἐκ τῆς λογικῆς σειρᾶς τῆς δημιουργίας, καθ' ἣν, μετὰ τὸ πέρας αὐτῆς, ἦλθεν ὡς ψυχολογικὸν ἐπακολούθημα ἡ ἀνάπαυσις τοῦ Δημιουργοῦ, ἢ μᾶλλον, δεδομένου ὅτι ὁ Δημιουργὸς μὴ ὦν ὕλικός, διὰ νὰ ἀναπαυθῇ, ἦλθεν ἡ ἐντολὴ τῆς ἀργίας τῆς Ἑβδόμης Ἡμέρας ἐκ τῆς ἀνάγκης προσφορᾶς εὐχαριστιῶν καὶ δοξολογίας πρὸς τὸν Θεὸν ἐκ μέρους τῶν δημιουργημάτων καὶ δὴ ἐκ μέρους τοῦ λογικοῦ ἀνθρώπου. Τὸ ὅτι εἶναι δυνατὸν αἱ ἐξ ἡμέραι τῆς δημιουργίας νὰ εἶναι ἰδανικαὶ καὶ ἀλληγορικαὶ ἔκφράσεις, ὡς ἄλλως τε οἱ Κλήμης, Ἀθανάσιος, Κύριλλος καὶ Αὐγουστίνος ὑποδεικνύουν, καὶ τὸ ὅτι εἶναι δυνατὸν νὰ μὴ ἀνταποκρίνονται εἰς ἡλιακὰς ἡμέρας, ἐμφαίνεται καὶ ἐκ τοῦ ὅτι ἐκ τῶν ἐξ ἡμερῶν τῆς δημιουργίας αἱ πρῶται τρεῖς τοῦλάχιστον δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ νοηθοῦν ὡς ἡλιακαὶ ἡμέραι, καθ' ὅτι ὁ ἥλιος ἐδημιουργήθη κατὰ τὴν τετάρτην κατὰ σειράν ἡμέραν τῆς δημιουργίας.

Ὁ ἰσχυρισμὸς τῶν Ἀντβενιστῶν τῆς Ἑβδόμης Ἡμέρας», ὅτι οἱ Ἀπόστολοι ἐτήρουν τὸ Σάββατον, δὲν εἶναι ὀρθός, καθ' ὅτι οἱ Ἀπόστολοι, λόγῳ λειτουργίας τῶν Συναγωγῶν κατὰ Σάββατον, ἐπεσκέπτοντο, διὰ τὸ κήρυγμα τοῦ Εὐαγγελίου, τὰς Συναγωγὰς, ὡς συμπεριλαμβανούσας Ἰουδαίους τε καὶ ἐξ ἔθνικῶν προσηλύτους ὀπαδοὺς. Ἐνταῦθα οἱ Ἀπόστολοι εὕρισκον συγκεντρωμένον ἀκροατήριον γινῶσκον τὴν Παλ. Διαθήκην, προσεπάθουν δὲ ἐπὶ τῶν ψυχῶν τῶν ἀνθρώπων αὐτῶν νὰ οἰκοδομήσουν τὴν διδασκαλίαν τοῦ Εὐαγγελίου. Δὲν ἀπέκλειον, βεβαίως, καὶ τοὺς ἔθνικοὺς τῆς διδασκαλίας τοῦ Χριστοῦ, εἴτε εἰς τὰς Συναγωγὰς εἴτε ἀλλαχοῦ, μάλιστα δὲ ὁ Παῦλος, μὴ γινόμενος κατανοητὸς ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων τῆς διασπορᾶς, ἐστράφη περισσότερον πρὸς τοὺς ἔθνικοὺς, διδάσκων αὐτοὺς (Πράξ. 13,47.18,6 ἐξ.), ἀλλ' ὅπως ἴσως ἦτο ἡ καλῶς ἐννοουμένη σκοπιμότης καὶ οὐχὶ ἡ τιμὴ πρὸς τὸ Σάββατον, ἣτις ὠδήγει τοὺς Ἀποστόλους εἰς τὴν Συναγωγὴν. Ὡς πρὸς τὸν ἰσχυρισμὸν διὰ τὸ χωρίον τῶν Πράξεων 13,42-44, καθ' ὃ οἱ ἔθνικοι παρεκάλουν τὸν Παῦλον καὶ τὸν Βαρνάβαν νὰ κηρύξουν πρὸς αὐ-

τούς κατὰ τὸ ἐρχόμενον Σάββατον, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἔπραξαν οἱ Ἀπόστολοι, δὲν σημαίνει ὅτι ἀνέμενον ἐπὶ μίαν ἐβδομάδα, διὰ νὰ κηρύξουν τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, λόγῳ τοῦ σεβασμοῦ πρὸς τὴν ἡμέραν τοῦ Σαββάτου. Ἀπλούστατα, οἱ ἔθνικοί, γνωρίζοντες ἐκ τῶν προτέρων ὅτι ἡ Συναγωγὴ λειτουργεῖ κατὰ Σάββατον, πρὶν ἢ τελειώσῃ τὸ κήρυγμα, παρεκάλεσαν, νὰ εὐαρεστηθοῦν οἱ Ἀπόστολοι καὶ νὰ ἔλθουν μὲ τὴν εὐκαιρίαν τοῦ ἐπομένου Σαββάτου, διὰ νὰ διδάξουν πρὸς αὐτούς περισσότερα περὶ τοῦ Χριστοῦ. Ἐὰν ὁ Παῦλος ἔλεγεν εἰς αὐτούς, νὰ ἔλθουν τὴν ἐπομένην ἡμέραν, θὰ προσέκρουεν εἰς τὸν φανατισμὸν τῶν Ἰουδαίων, πιθανώτατα δὲ καὶ εἰς τοὺς, οὕτως εἰπεῖν, κανονισμοὺς τῆς Συναγωγῆς, λειτουργούσης κατὰ Σάββατον. Ἄλλως τε, ἀμέσως μὲ τὸ κλείσιμον, κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην, τῆς Συναγωγῆς ἠκολούθησαν τὸν Παῦλον καὶ τὸν Βαρνάβαν πολλοὶ ἐκ τῶν Ἰουδαίων καὶ τῶν προσηλύτων (στίχ. 43) καὶ ἐδιδάχθησαν περαιτέρω, «πεισθέντες προσμένειν τῇ χάριτι τοῦ Θεοῦ». Οὕτως, ὁ χρόνος μέχρι τοῦ ἐπομένου Σαββάτου ἐχρησιμοποιήθη ἐπωφελῶς, πρὸς στηριγμὸν τῶν πιστευσάντων, προσέτι δὲ μετετέθη ἐπὶ μίαν ἐβδομάδα ἐκδήλωσις τοῦ μίσους τῶν Ἰουδαίων κατὰ τῶν Ἀποστόλων, τὸ ὁποῖον ἐξεδηλώθη, οὐχὶ ὡς μῖσος μόνον ἀλλὰ καὶ ὡς διωγμὸς ἐναντίον των, τὸ ἐπόμενον Σάββατον μετὰ τὸ κήρυγμα (στίχ. 44-52). Ὡς πρὸς τὸ χωρίον τῶν Πράξεων 16, 12-13, κατὰ τὸ ὁποῖον ἐξῆλθον οἱ Ἀπόστολοι Παῦλος καὶ Σίλας τὴν ἡμέραν τῶν σαββάτων ἐκ τῆς πόλεως τῶν Φιλίππων παρὰ τὸν ποταμὸν διὰ τὸ κήρυγμα τοῦ Εὐαγγελίου, δὲν ἔπραξαν τὸ τοιοῦτον οἱ Ἀπόστολοι πρὸς ἀπόδοσιν τιμῆς πρὸς τὸ Σάββατον, ἀλλὰ διότι θὰ εὕρισκον ἐκεῖ συνάθροισιν, γυναικῶν ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ἧτις συνάθροισις σ υ ν η θ ῖ ζ ε τ ο νὰ γίνεται ἐκεῖ κατὰ Σάββατον πρὸς π ρ ο σ ε υ χ ῆ ν. Δὲν εἶναι λοιπὸν οὐδόλως περιεργον τὸ γεγονὸς, ὅτι οἱ Ἀπόστολοι δὲν περιεφρόνησαν τὴν εὐκαιρίαν ταύτην, ἧτις ἄλλως τε ἐστέφη μὲ τὸ ἀποτέλεσμα τῆς βαπτίσεως τῆς Λυδίας, τῆς πορφυροπώλιδος, καὶ τοῦ οἴκου της ὡς καὶ τῆς θεραπείας τῆς παιδίσκης τῆς ἐχούσης πνεῦμα πύθωνος (στίχ. 14-19).

Τέλος, ὁ Παῦλος, διὰ τὴν προμνημονευθεῖσαν εὐλογον σκοπιμότητα, ὡς καὶ ὁ ἴδιος περὶ ταύτης ἀλλαχοῦ ὁμολογεῖ (Α' Κορινθ. 9, 19-24), προετίμα νὰ κηρύττῃ τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ εἰς τοὺς Ἰουδαίους καὶ τοὺς προσηλύτους ἐν ταῖς Συναγωγαῖς πρῶτον, μετὰ δὲ ταῦτα, καὶ δὴ εἰς περιπτώσεις ἀποτυχίας τοῦ κηρύγματός του πρὸς τοὺς Ἰουδαίους, ἐστρέφετο πρὸς τοὺς Ἕλληνας, ἧτοι τοὺς ἔθνικούς. Τοιοῦτό τι δὲ ἔκαμε προφανῶς καὶ εἰς Κόρινθον, ἐνθα «διελέγετο κατὰ πᾶν Σάββατον

ἐν τῇ συναγωγῇ καὶ ἐπειθεν Ἰουδαίους καὶ Ἑλληνας) (Πράξ. 18,4), ἦτοι ἐπειθεν Ἰουδαίους ὡς καὶ προσηλύτους ἐν τῇ συναγωγῇ ἢ καὶ ἀπλῶς ἐνδιαφερομένους διὰ τὸ κήρυγμά του Ἑλληνας. Ἡ εὐλογος σκοπιμότης τοῦ Ἀποστόλου καταφαίνεται ἐκ τοῦ ὅτι, ὅτε ἐξεδιώχθη ἐκ τῆς συναγωγῆς, μὴ ὑπάρχοντος πλέον ἀποχρῶντος λόγου νὰ κηρύττῃ κατὰ Σάββατον ἐκεῖ, ἐκήρυττεν, ἀσφαλῶς, ἂν μὴ καθ' ὄλον, τοῦλάχιστον κατὰ τὸ πλεῖστον διάστημα τοῦ ἐνὸς ἐνιαυτοῦ καὶ τῶν ἐξ μηνῶν (Πράξ. 18,11), εἰς τὴν οἰκίαν Ἰούστου, χωρὶς ἐνταῦθα ὁ συγγραφεὺς τῶν Πράξεων νὰ ἀναφέρῃ, ὅτι ὁ Παῦλος ἐκήρυττε καὶ μετὰ τὴν ἐξώσιν του ἐκ τῆς συναγωγῆς κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ Σαββάτου (Πράξ. 18,5-11), ὡς οἱ «Ἀντβεντισταὶ τῆς Ἐβδόμης Ἡμέρας» λέγουσιν, προσμετροῦντες ἐπὶ πλέον καὶ τὰ Σάββατα τῶν κηρυγμάτων τοῦ Παύλου ἐν τῇ συναγωγῇ τῆς Κορίνθου κατὰ τὸ διάστημα αὐτό.

Τὸ χωρίον τοῦ Ἰωάννου 20,19, καθ' ὃ ὁ Κύριος ἐφανερώθη εἰς τοὺς μαθητάς του τὸ πρῶτον μετὰ τὴν Ἀνάστασιν, οἱ «Ἀντβεντισταὶ τῆς Ἐβδόμης Ἡμέρας» τὸ ἐρμηνεύουσιν λέγοντες, ὅτι ὁ Χριστός, φανερωθεὶς τὸ ἑσπέρας τῆς «μιαῖς σαββάτων» ἦτοι τὸ ἑσπέρας τῆς Κυριακῆς, ἐφανερώθη τὴν δευτέραν ἡμέραν τῆς Ἑβδομάδος καὶ οὐχὶ τὴν πρώτην, ἥτις εἶναι ἡ Κυριακὴ, τοῦτο δέ, ἐπειδὴ, δῆθεν, ἡ ἑβραϊκὴ ἡμέρα ἤρχετο ἐκ τῆς ἑσπέρας τῆς προηγουμένης ἡμέρας. Πρὸς ἀπόδειξιν τούτου παραπέμπουσιν εἰς τὰ χωρία Γεν. 1,5 καὶ Λευίτ. 23,32. Τὸ χωρίον τοῦ Ἰωάννου ἔχει ὡς ἐξῆς: «οὔσης ὀψίας τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ τῇ μιᾷ τῶν σαββάτων, καὶ τῶν θυρῶν κεκλεισμένων ὅπου ἦσαν οἱ μαθηταὶ συνηγμένοι διὰ τὸν φόβον τῶν Ἰουδαίων, ἦλθεν ὁ Ἰησοῦς καὶ ἔστη εἰς τὸ μέσον, καὶ λέγει αὐτοῖς· εἰρήνῃ ὑμῖν». Τὸ χωρίον ἀναφέρει σαφέστατα, ὅτι ὁ Κύριος ἐφανερώθη τὸ ἑσπέρας τῆς Κυριακῆς, τῇ ὀψίᾳ τῆς μιᾶς σαββάτων. Πῶς εἶναι λοιπὸν δυνατόν τὸ ἑσπέρας τῆς Κυριακῆς νὰ θεωρηθῇ ὡς ἡμέρα Δευτέρα τῆς Ἑβδομάδος; Ἐν πρώτοις, τὸ χωρίον τοῦ Λευίτικου 23,32 ἔχει ἐπὶ λέξει: «σάββατα σαββάτων ἔσται ὑμῖν, καὶ ταπεινώσετε τὰς ψυχὰς ὑμῶν ἀπὸ ἐνάτης τοῦ μηνός, ἀπὸ ἑσπέρας ἕως ἑσπέρας σαββατιεῖτε τὰ σάββατα ὑμῶν». Ἐνταῦθα δὲν ὀρίζονται ποσῶς τὰ ὅρια τῆς ἡμέρας, ἀλλὰ τὰ ὅρια τῶν τελετουργικῶν, οὕτως εἰπεῖν, ὑποχρεώσεων κατὰ τὸ Σάββατον, καθ' ὅτι ἡ ἡμέρα, οἰαδήποτε καὶ ἂν εἶναι αὕτη, ἔχει τὰ φυσικὰ ὅρια αὐτῆς. Ἐν τῇ ἡμετέρᾳ Ὁρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ τελετουργικῶς κάθε ἡμέρα ἀρχεται διὰ τῆς ἀκολουθίας τοῦ Ἑσπερινοῦ ἐκ τῆς ἑσπέρας τῆς προηγουμένης, οὐδεὶς ὅμως διενόηθη ποτὲ νὰ καλέσῃ τὴν ἑσπέραν τοῦ Σαββάτου Κυριακὴν ἢ τὴν ἑσπέραν τῆς Κυριακῆς Δευτέραν.

Ἀρχιμ. ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΩΝ ΚΑΡΑΝΙΚΟΛΑΣ

ΔΙΑ ΤΟ ΘΕΙΟΝ ΚΗΡΥΓΜΑ

1ον

Εἰς τὴν Κυριακὴν τοῦ Θωμᾶ

(13 Μαΐου 1956)

«Καὶ ἀπεκρίθη ὁ Θωμᾶς καὶ εἶπεν αὐ-
τῷ· ὁ Κύριός μου καὶ ὁ Θεός μου...»

Καὶ ἡ τελευταία λέξις μέσα εἰς τὸ Εὐαγγέλιον δὲν εἶναι χωρὶς σημασίαν· καὶ ἡ παραμικροτέρα λέξις ἔχει τὸ νόημά της.

Ἴδου σήμερον εἰς τὴν ὁμολογίαν αὐτὴν τοῦ Ἀποστόλου Θωμᾶ μία μικρὰ μονοσύλλαβος λέξις, ἀλλὰ τόσον χαρακτηριστικὴ Ἐπροσέξατε; Ὅταν ὁ Θωμᾶς ἐβεβαιώθη περὶ τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ, καὶ ὅταν ἐξέσπασεν ἀπὸ μέσα ἀπ' τὴν καρδίαν του ἡ ὁμολογία, ὅτι ὁ ἀναστάς εἶναι ὁ Κύριος καὶ ὁ Θεός, προσέθεσεν εἰς τὴν ὁμολογίαν του αὐτὴν μίαν μικρὰν λέξιν καὶ εἶπεν· «ὁ Κύριός μου καὶ ὁ Θεός μου». Δικόν του Κύριον καὶ δικόν του Θεὸν ὠμολόγησε τὸν ἀναστάντα Σωτῆρα ὁ Θωμᾶς. Καὶ ἀκριβῶς εἰς τὴν σημασίαν αὐτῆς τῆς προσωπικῆς σχέσεως μετὰ τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ, τὴν ὁποίαν κάθε Χριστιανὸς πρέπει νὰ ἔχη, θ' ἀφιερῶσωμεν τὴν παρούσαν ὁμιλίαν.

1. Οἱ ἄλλοι μαθηταὶ μίαν ὁλόκληρον ἑβδομάδα ἔπλεον μέσα εἰς ὠκεανὸν χαρᾶς, διότι εἶχον ἴδει προσωπικῶς τὸν ἀναστάντα Κύριον. Μόνον ὁ Θωμᾶς εἶχε δυσπιστήσει καὶ δι' αὐτὸ ὁλόκληρον τὴν ἑβδομάδα, ἐν ᾧ οἱ ἄλλοι ἔχαιρον καὶ ἐπανηγύριζον, αὐτὸς ἦτο θλιμμένος, πονεμένος, στενοχωρημένος. Καὶ ὁ Κύριος λαμβάνει ἰδιαιτέραν φροντίδα δι' αὐτόν. Καὶ μετὰ ὀκτῶ ἡμέρας πάλιν ὁ Κύριος ἐπισκέπτεται τοὺς μαθητάς του, διὰ νὰ τοὺς φανερωθῆ παρὸν τοὺς καὶ τοῦ Θωμᾶ. Ὁ Θωμᾶς τὸ ἀντιλαμβάνεται, ὅτι αὐτὴ ἡ δευτέρα ἐπίσκεψις τοῦ Σωτῆρος ἔγινε κυρίως πρὸς χάριν του. Οἱ ἄλλοι μαθηταὶ τὸν εἶχον ἴδει, καὶ μόνον ὁ Θωμᾶς ἔπρεπε ἀκόμη νὰ βεβαιωθῆ. Συναισθάνεται λοιπὸν ὁ Θωμᾶς τὴν μεγάλην τιμὴν τοῦ ἔκαμε ὁ Χριστός, νὰ ἔλθῃ νὰ φανερωθῆ προσωπικῶς δι' αὐτόν. Ὡς προσωπικὴν του ἐπίσκεψιν αἰσθάνεται ὁ Θωμᾶς τὴν ἐπίσκεψιν αὐτὴν τοῦ Κυρίου· καὶ δὲν ἠμπορεῖ, παρὰ νὰ ἀντιληφθῆ πόσον μεγάλη συγκατάβασις τοῦ Χριστοῦ εἶναι αὐτὴ, ὅταν εἶναι ὀρθάνοικτες οἱ πύλες τοῦ οὐρανοῦ, διὰ ν' ἀνέλθῃ ἐν δόξῃ ὁ Κύριος, καὶ ὅταν αἱ τάξεις τῶν Ἀγγέλων περιμένουν, διὰ νὰ δεχθοῦν τὸν ἀναστάντα Κύριον. Ἐκεῖνος χρονοτριβεῖ καὶ παραμένει ἀκόμη ἐπὶ τῆς γῆς, διὰ νὰ κάμῃ μερικὲς ἐμφανίσεις, νὰ ἐνδιαφερθῆ δὲ ἰδιαιτέρως δι' ἕνα, τοῦ ἀμφιβάλει περὶ τῆς Ἀναστάσεώς Του, διὰ τὸν Θωμᾶν, πραγματοποιίων εἰδικὴν δι' αὐτόν ἐμφάνισιν.

Νὰ διατὶ ὁ Θωμᾶς, ὅταν ἐπέισθη καὶ ἐβεβαιώθη περὶ τῆς Ἀναστάσεως, ἠσθάνθη τὴν καρδίαν του νὰ πλημμυρίξῃ ἀπὸ ἰδιαιτέραν εὐγνωμοσύνην καὶ τὸν ὀνομάζει προσωπικόν του Θεὸν καὶ Σωτῆρα «Ὁ Κύριός μου καὶ ὁ Θεός μου».

Ὅχι ὅμως μόνον εἰς τὸν Θωμᾶν, ἀλλὰ καὶ εἰς κάθε Χριστιανὸν ὁ Κύριος κάνει τοιαύτην ἰδιαιτέραν τιμὴν καὶ ἰδιαιτέραν ἐπίσκεψιν. Μάλιστα. Ἐὰν προσέξωμεν, ἀγαπητοί, τὴν πορείαν τῆς ζωῆς μας καὶ ἐὰν λεπτολογήσωμεν τὰ γεγονότα τοῦ βίου μας, ἐξάπαντος θὰ σταματήσωμεν εἰς ὀρισμένα περιστατικά, τὰ ὁποῖα δεικνύουν εἰδικὴν ἐπέμβασιν τοῦ Κυρίου. Πόσες φορές, ἐν ᾧ εὐρισκόμεθα πρὸ ἀδιεξόδου, εὐρέθη δι' ἡμᾶς μία λύσις· πόσες φορές ἀπηλαύσαμεν μίαν ἰδιαιτέραν προστασίαν· πόσες φορές τὰ αἰτήματα τῶν προσευχῶν μας ἐξεπληρώθησαν· πόσες φορές μᾶς ἐπεσκέφθη ὁ Κύριος, εἴτε μετὰ τὸν

θησαυρὸν τῶν εὐεργεσιῶν Του, εἶτε καὶ μετὰ τὴν ράβδον τῆς παιδεύσεώς Του, ἀλλὰ πάντως μᾶς ἐπεσκέψθη, διὰ τὴν μᾶς χάριση τὴν εὐλογίαν Του καὶ διὰ τὴν μᾶς στηρίξην εἰς τὴν πίστιν καὶ τὴν ἐλπίδα.

Ἄς λέγουν ὅτι θέλουν μερικοὶ οἱ ὁποῖοι ἀμφιβάλλουν περὶ τῆς Προνοίας τοῦ Θεοῦ, δι' ἕνα ἕκαστον ἐξ ἡμῶν καὶ διὰ τὰς λεπτομερείας τῆς ζωῆς μας. Δὲν παραδέχονται ὅτι εἶναι δυνατόν ἡ μεγαλωσύνη τοῦ Θεοῦ ν' ἀσχολῆται μὲ τὸν καθένα μικρὸν ἀνθρωπίσκον. Καὶ θεωροῦν ὅτι εἶναι τάχα ἀκατανόητον, ὁ ἄπειρος Θεὸς ν' ἀσχολῆται μὲ μικρὰ πράγματα, μὲ τὶς λεπτομέρειες τῆς ζωῆς τοῦ καθενὸς μας. Ὅμως, ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ στοργὴ Του εἶναι τόση, ὥστε διὰ καθένα μας ἐνδιαφέρεται προσωπικῶς· ὅπως ἐμεῖς ἐνδιαφερόμεθα διὰ τὸ καθένα ἀπὸ τὰ παιδιὰ μας, ἔτσι καὶ ὁ Θεός, ὡς Πατέρας, φροντίζει γιὰ καθένα ἀπὸ μᾶς καὶ βεβαιώνει, ὅτι «καὶ αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς ἡμῶν ἠριθμημέναι εἰσίν» — «καὶ θρίξ ἐκ τῆς κεφαλῆς ὑμῶν οὐ μὴ ἀπόλλυται», χωρὶς τὸ θέλημα Του. Ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καὶ ὁ τελευταῖος ἀνθρώπος εἶναι προσωπικότης ἀπείρου ἀξίας, διότι ἔχει ψυχὴν ἀθάνατον, καὶ εἶναι κατ' εἰκόνα Θεοῦ πλασμένος. Καὶ ἐπειδὴ ἀκριβῶς καθέναν ἀπὸ μᾶς εἶναι καὶ μία εἰκὼν τοῦ Θεοῦ, ὁ Θεὸς ἐνδιαφέρεται διὰ τὴν εἰκόνα Του καὶ φροντίζει διὰ κάθε ἕνα ἀνθρώπον ἰδιαιτέρως, προσωπικῶς.

2. Ὁ Θεὸς μᾶς, εἰς τὴν συνέχειαν, βλέπει ὅτι ὁ Κύριος τόσο πολὺ ἐκδηλώνει τὸ ἐνδιαφέρον Του δι' αὐτόν, ὥστε ἀπασχολεῖται μὲ—μίαν πρὸς μίαν—τὰς ἀπορίας του, τὰς ἀμφιβολίας καὶ τοὺς δισταγμούς του. Δηλαδή πλὴν τῆς προσωπικῆς ἐπισκέψεως καὶ τῆς ἰδιαιτέρας δι' αὐτόν ἐμφανίσεως, τὰ λόγια τοῦ Κυρίου, κατὰ τὴν δευτέραν αὐτὴν ἐμφάνισιν ἐνώπιον τῶν μαθητῶν, εἶναι ἀπάντησις κατ' εὐθεῖαν εἰς τὰς προσωπικὰς ἀπορίας, εἰς τὰ προσωπικὰ ἐρωτηματικά, εἰς τὰς προσωπικὰς ἀνησυχίας καὶ δυσπιστίας τοῦ Θεοῦ. «Φέρε — τοῦ λέγει — τὸν δάκτυλόν σου ὡς καὶ ἴδε τὰς χεῖράς μου καὶ φέρε τὴν χεῖρά σου καὶ βάλε εἰς τὴν πλευράν μου καὶ μὴ γίνου ἄπιστος, ἀλλὰ πιστός». Σὺν τῇ τοῦ λέγει. Θεοῦ, ξέρω τί εἶπες προηγουμένως, ξέρω τίς ἀπορίες σου, ξέρω τί σὲ βασανίζει ἐπὶ μίαν ἐβδομάδα· ἔλα λοιπὸν τώρα σὺ λύσω τίς ἀπορίες σου, ἔλα νὰ ἀνταποκριθῶ εἰς ὅλους τοὺς πόθους σου· ἔλα καὶ ἴδε — ὅπως ζητοῦσες — τὰς χεῖράς μου καὶ τὴν πλευράν μου. Καὶ ὅταν ὁ Κύριος συγκαταβαῖναι καὶ καλῆ τὸν Θεοῦ νὰ ψηλαφήσῃ τὰς χεῖράς Του καὶ τὴν πλευράν Του, καταλαβαίνομεν τί σημαίνει αὐτὴ ἡ συγκατάβασις; Ὁ ἀναστὰς Κύριος συγκαταβαίνει, πρὸς χάριν τοῦ Θεοῦ, νὰ παρεμβληθῆ εἰς τὴν ἀρμονίαν ἐκείνην τῆς δόξης Του ἡ ψηλάφησις τῶν πληγῶν καὶ ἡ ἀνάμνησις τῶν ὀδυνῶν τοῦ σταυρικοῦ Του Πάθους. Εἶναι ἡ ἀγάπη Του τόση· εἶναι τὸ προσωπικὸν Του ἐνδιαφέρον διὰ τὸν Θεοῦ τόσο πολὺ, ὥστε κάθε φροντίδα λαμβάνει πρὸς χάριν του. Τοιοῦτοτρόπως δὲ ἐν ᾧ ἀποδεικνύει, ὅτι τίποτε ἀπὸ τὰ προβλήματα μας δὲν τοῦ εἶναι ἀδιάφορον, μᾶς δίδει καὶ παράδειγμα καὶ ὑπογραμμὸν, προσκαλῶν καὶ ἡμᾶς νὰ ἐνδιαφεροῦμε δι' ὅλους γύρω μας καὶ νὰ γινώμεθα ἀνεκτικοὶ εἰς τὰς ἀδυναμίας των. Μᾶς διδάσκει ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον κατόπιν ἐξηγεῖ ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, ὅτι «ὁ φεῖλομεν ἡμεῖς οἱ δυνατοὶ τὰ ἀσθενήματα τῶν ἀδυνάτων βασιτάζειν».

2. Ἀλλὰ, ἀκόμη, ἡ ἐπίσκεψις αὐτῆ, ἡ χάριν τοῦ Θεοῦ γενομένη, περιλαμβάνει καὶ ἕνα ἔλεγχον τώρα πρὸς τὸν Θεοῦ. Τί τοῦ λέγει ἐν τέλει ὁ Κύριος; «Καὶ μὴ γίνου ἄπιστος, ἀλλὰ πιστός». Τοῦ κάνει τὴν τιμὴν τῆς ἰδιαιτέρας ἐπισκέψεως· τοῦ ἱκανοποιεῖ τοὺς ἰδιαιτέρους του

πόθους· δὲν παραλείπει ὅμως ὁ Κύριος καὶ νὰ τὸν παρατηρήσῃ, νὰ τὸν ἐπιπλήξῃ, νὰ τοῦ πῆ, τρόπον τινά, δὲν θὰ τὸ περίμενα ἀπὸ σένα, Θωμᾶ, νὰ ἐκδηλώσῃς τοιαύτην ἀμφιβολίαν. Πρόσεξε λοιπὸν, μὴ ἀφίνης τὸν ἑαυτὸν σου εἰς τοιούτους κλονισμοὺς ἀπιστίας, «μὴ γίνου ἄπιστος, ἀλλὰ πιστός».

Καὶ τὸ σημεῖον αὐτὸ εἶναι προσωπικὴ θεραπεία τῆς ψυχικῆς νόσου τοῦ Θωμᾶ· προσωπικὴ πρόνοια πρὸς ἀποκατάστασιν τῆς πίστεως καὶ τῆς ὄλης πνευματικῆς συγκροτήσεως τοῦ Θωμᾶ. Ἀλλὰ διατί τὸ ὑπογραμμίζομεν αὐτό; Ὅχι διὰ νὰ μάθωμεν μόνον τὴν ἐνήργησεν ὁ Κύριος χάριν τοῦ Θωμᾶ προσωπικῶς· οὔτε μόνον διὰ νὰ ἐκτιμήσωμεν τὴν εὐγνώμονα ὁμολογίαν τοῦ Θωμᾶ, τὴν ὅποιαν συγκεκινημένος ἐξέφερεν, ἀναφωνῶν «ὁ Κύριός μου καὶ ὁ Θεός μου». Ἀλλὰ ἐλέχθησαν διὰ νὰ καταλάβῃ καὶ ὁ καθένας ἀπὸ ἡμᾶς, ὅτι ὀφείλει νὰ ἔχῃ προσωπικὸν δεσμὸν μὲ τὸν Κύριον.

Ὁ ἀναστάς Κύριος δὲν μᾶς βλέπει μόνον ὡς ἓνα σύνολον, ὡς μίαν παράταξιν, ἢ ὅποια φέρει τὴν σημαίαν Του, ἀλλὰ μᾶς βλέπει καὶ ὡς ξεχωριστὴν ὑπαρξίν τὸν καθένα, προνοῶν μάλιστα «κατὰ τὴν ἐκάστου ἰδίαν χρεῖαν». Εἶναι λοιπὸν φανερόν, ὅτι καὶ ἡμεῖς πρέπει νὰ τὸν αἰσθανώμεθα ὡς προσωπικὸν Σωτῆρα, καὶ τὴν Ἀνάστασίν Του ὡς γεγονός, τοῦ ὁποίου αἱ συνέπειαι θὰ ἔχουν καὶ προσωπικὴν ἐπίδρασιν ἐπάνω μας. Δηλαδή ὅ,τι ὑπάρχει εἰς τὸν ἐσωτερικὸν μας κόσμον, εἴτε ἀπορίαι, ἀμφιβολίαι, ὀλιγοπιστίαι, εἴτε ἀτέλειαι εἰς τὸν χαρακτῆρά μας, ἀδυναμίαι, ἐλαττώματα, κακίαι, ἁμαρτίαι, ὀφείλομεν νὰ προσπαθοῦμε νὰ ἐξαλειφθοῦν διὰ τῆς χάριτος τοῦ ἀναστάντος Σωτῆρος Χριστοῦ. Ἐνδιαφερόμενοι νὰ γνωρίσωμεν τὸ θέλημά Του περισσότερον καὶ νὰ φωτισθῶμεν ἀπὸ τὸν φωτισμὸν τοῦ προσώπου Του, ἀπὸ τὴν φωτεινὴν προσωπικότητά Του, ἀπὸ τὴν ἁγίαν ζωὴν Του, ἀπὸ τὴν οὐρανίαν διδασκαλίαν Του, καὶ χρησιμοποιοῦντες τὰ μέσα τὰ πνευματικά, τὰ ὅποια Ἐκεῖνος μᾶς παρέχει (τὰ μυστήρια, τὴν δύναμιν τῆς προσευχῆς, τὴν δύναμιν τῆς πίστεως), θὰ ἐπιτύχωμεν νὰ πραγματοποιηθῇ μία κάθαρσις τοῦ ἑαυτοῦ μας ἀπὸ κάθε τί, τὸ ὅποιον ἐνώπιον τοῦ ἀναστάντος Χριστοῦ δὲν θὰ εἶναι εὐχάριστον.

«Μὴ γίνου ἄπιστος, ἀλλὰ πιστός». Ἀπευθύνεται καὶ πρὸς τὸν καθένα ἀπὸ μᾶς ὁ ἀναστάς Κύριος καὶ μᾶς λέγει: Ἐγὼ σταυρώθηκα γιὰ σένα προσωπικῶς· γιὰ σένα καὶ ἡ Ἀνάστασις μου ἐπηρεολοῦθησε. Πρέπει λοιπὸν νὰ γίνῃ καὶ προσωπικὴ δικὴ σου πηγὴ εὐτυχίας. Πρέπει καὶ σὺ νὰ ἀναστηθῆς καὶ νὰ μὴ ζῆσῃς εἰς τὴν νέκρωσιν τῆς ἁμαρτίας. Ἐλα κοντά μου, καὶ τὸ αἷμά μου καθαρίζει τὰς ἁμαρτίας σου. Ἐλα νὰ ἐνισχυθῆς ἀπὸ τὴν Χάριν τῆς Ἀναστάσεώς μου καὶ νὰ μὴ ὑπάρχῃ πλέον εἰς τὴν προσωπικότητά σου καμμία σκιά οὔτε ἁμαρτίας οὔτε ὀλιγοπιστίας.

Τότε, ὅταν καθένας μας τὸ ἐπιτύχῃ αὐτό, δὲν θὰ ἔχωμεν εἰμὴ νὰ ἐπαναλάβωμεν μετὰ τοῦ Θωμᾶ «ὁ Κύριός μου καὶ ὁ Θεός μου».

2ον

Εἰς τὴν Κυριακὴν τῶν Μυροφόρων (20 Μαΐου 1956)

«Τίς ἀποκλύσει ἡμῖν τὸν λίθον ἐκ τῆς θύρας τοῦ μνημείου;»

Ἴδου ἓνα ἐρώτημα, τὸ ὅποιον ἀπησχόλει τὰς μυροφόρους γυναῖκας, καθ' ὅν χρόνον ἐβάδιζαν πρὸς τὴν ἐκτέλεσιν ἐνὸς καθήκοντος ἱερωτάτου. Εἶχαν ἤδη καταστρώσει τὰ σχέδια· εἶχαν τελειώσει τὰς προετοιμασίας καὶ εἶχαν ἤδη κινήσει τὴν κίνησιν. Τὸ πλοῦσιον συναίσθημα καὶ ἡ πολλὴ ἀγάπη πρὸς τὸν

Κύριον τις παρεκίνει νὰ ξεκινήσουν «ὄρθρου βαθεός», διὰ νὰ ἐκτελέσουν ἐπιτάφια καθήκοντα καὶ νὰ φέρουν τὰ μύρα εἰς Ἐκεῖνον, ὁ Ὅποιος εἶχεν ἐνταφιασθῆ χωρὶς ἄλλας ἐπικηδείους καὶ ἐπιταφίους τιμὰς, εἰμὴ τὰς τοῦ Ἰωσήφ καὶ τοῦ Νικοδήμου.

Γυναῖκες αὐτές, μὲ πλουσίαν στοργὴν καὶ ἀφοσίωσιν, αἰσθάνονται τὴν ἀνάγκη νὰ σπεύσουν εἰς ἐκδήλωσιν τῆς ἀγάπης των πρὸς τὸν Διδάσκαλον καὶ Κύριον. Καὶ ἐν ᾧ ὅλα εἶχαν τακτοποιηθῆ, ἕνα ἐρώτημα τὰς ἀπησχόλει: «τίς ἀποκυλίσει ἡμῖν τὸν λίθον ἐκ τῆς θύρας τοῦ μνημείου;»

1. Ἐνα συννεφάκι μέσα εἰς τὴν ἀτμόσφαιραν τῆς ἀγάπης των, μέσα εἰς τὰ σχέδιά των ἕνα πρόβλημα δύσκολο: Ἄδύνατες γυναῖκες, ἡσθάνοντο τὴν δυσχέρειαν, ὅτι τὸ βάρος τοῦ ὀγκολίθου δὲν μπορεῖ νὰ κυλισθῆ εὐκολα: καὶ τὸ συζητοῦν μετὰ τῶν: «τίς ἀποκυλίσει ἡμῖν τὸν λίθον ἐκ τῆς θύρας τοῦ μνημείου;» Ἄρα γε μήπως τις ἀνακόπτει τὸ πρόβλημα αὐτό, διότι φαίνεται ἄλυτο; Μήπως σταματοῦν, μήπως τροποποιοῦν τὰς ἀποφάσεις των καὶ λέγουν: ἄς ἀναβάλωμεν, ἄς μὴ πᾶμε τώρα, ἄς ἐξασφαλίσουμε τὴν δυνατότητα τῆς ἀποκυλίσεως τοῦ λίθου ἐκ τῆς θύρας τοῦ μνημείου καὶ τότε νὰ πᾶμε; Ὁχι! Καθόλου δὲν σκέπτονται ἔτσι. Προχωροῦν καὶ τὸ ἀποτέλεσμα τὶς ἐδικαίωσε. Διότι, ὅταν ἐπλησίασαν εἰς τὸ μνημεῖον, δὲν πρόλαβαν νὰ τὸ ξανασκεφθοῦν αὐτό: εἶχεν ἤδη ἀποκυλισθῆ ὑπὸ τοῦ ἀγγέλου ὁ λίθος καὶ εὐρέθησαν πρὸ τοῦ ἀνοικτοῦ μνημείου καὶ πρὸ τοῦ ἀναστάντος Κυρίου.

Νὰ εἰπωμεν, ὅτι κάποια διαίσθησις τοὺς ἔλεγε, ὅτι ὁ Κύριος θὰ ἀναστηθῆ καὶ θὰ βρεθῆ τρόπος νὰ ὑπερνηκῆ ἡ δυσκολία; Ἄλλὰ γιατί νὰ διμλοῦμε περὶ διαίσθησεως, ἡ ὁποία βεβαίως δὲν ἀποκλείεται, καὶ νὰ μὴ διμλῶμεν περὶ τῆς πληροφορίας, τὴν ὁποίαν τοὺς ἔδιδε ἡ πίστις; Πρέπει νὰ γνωρίζωμεν, ἀγαπητοί, ὅτι ἡ πίστις ἔχει καὶ αὐτὴ τὴν λογικὴν τῆς δὲν μετρά ὅλα τὰ πράγματα μὲ τὸν πῆχυν καὶ μὲ τὴν συνήθη λογικὴν. Ὁ ἄνθρωπος, ὁ ὁποῖος σκέπτεται τὸν Θεὸν καὶ τὸ θέλημά Του, ἀφίνει χώρον διὰ τὸν πνευματικὸν παράγοντα: δι' αὐτὸ καὶ δὲν ἐξαρτᾷ τὸ πᾶν ἀπὸ τὰς ὕλικὰς προϋποθέσεις. Βέβαια, πάντοτε ἐπιβάλλεται νὰ ὑπάρχῃ στὸν ἄνθρωπον σὺνέσις. Βέβαια, δὲν πρέπει νὰ ξεκινᾶμε γιὰ κάτι σοβαρό, χωρὶς νὰ ἔχωμεν προετοιμασθῆ. Ἄλλὰ μὴ νομίζωμεν, ὅτι γιὰ τὰ μεγάλα ζητήματα θὰ εὐρεθῶμεν μέχρι λεπτομερειῶν ἔτοιμοι. Πῶς τὸ θέλετε; Ἐὰν καὶ διὰ πολλὰ ἀπλᾶ ζητήματα λέγωμεν, ὅτι παρεμβαίνουν καὶ ἀστάθμητοι παράγοντες, οἱ ὁποῖοι ἐπηρεάζουν τὴν κατάστασιν· ἐὰν στὴν ζωὴν, εἴτε τὴν ἀτομικὴν, εἴτε τὴν οἰκογενειακὴν, εἴτε τὴν κοινωνικὴν, συχνὰ παρουσιάζονται ἔτσι ἐξελισσόμενα τὰ πράγματα, ὥστε νὰ εἶναι φανερόν, ὅτι κάποιοι ὑπέρτεροι παράγων ἐπενήργησε, πολὺ περισσότερον ἢ πίστις ἢ χριστιανικὴ πρέπει νὰ μᾶς διδῆ μίαν προοπτικὴν, νὰ ὑπολογίζωμεν κάπως ἐκ τῶν προτέρων εἰς τὴν θείαν συναντήληψιν.

2. Μήπως δὲν ἦτο ἀνάλογο τὸ πρόβλημα καὶ ἀντίστοιχος ἡ ἀντιμετώπισις καὶ ὑπὸ τοῦ Ἰωσήφ καὶ τοῦ Νικοδήμου; Σὲ ὥρα δύσκολη, ὅταν ἀκόμη ὁ Κύριος εὐρίσκειτο ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ, ὅταν ἡ ἀτμόσφαιρα ἦτο ἡλεκτρισμένη ἐναντίον Του καὶ οἱ πάντες καὶ τὰ πάντα ἐστρέφοντο κατ' Αὐτοῦ, ἐκεῖνοι παίρνον τὴν ἀπόφασιν νὰ ζητήσουν τὴν ἄδειαν ἀπὸ τὸν Πιλάτον, διὰ νὰ ἀποκαθελώσουν καὶ ἐνταφιάσουν τὸ σῶμα τοῦ Κυρίου. Καὶ ἐὰν αἱ γυναῖκες εἶχαν νὰ σκεφθοῦν, πῶς θὰ ἀποκυλίσουν τὸν λίθον καὶ πῶς θὰ ἀντιμετωπίσουν τοὺς στρατιώτας τῆς φρουρᾶς τοῦ μνημείου, ὁ Ἰωσήφ καὶ ὁ Νικόδημος εἶχαν νὰ ὑπολογίσουν ἄλλα πράγματα: νὰ σκεφθοῦν, ὅτι τὸ συνέδριον τῶν Ἰουδαίων θὰ ἐστρέφετο ἐναντίον των καὶ ὅτι θὰ ἐγίνοντο ἀποσυνάγωγοι (τὸ ὅποιον σημαίνει ὄχι μόνον σπέρησιν πολιτικῶν δικαιωμάτων, ἀλλὰ καὶ ζημίαν περιου-

σιακήν). Μπορούσαν ακόμη νὰ σκεφθοῦν, ὅτι καὶ αἱ ρωμαϊκαὶ ἀρχαὶ θὰ ἦσαν ἐναντίον των. Ἄλλ' ὅμως ὅλα αὐτὰ δὲν τοὺς δεσμεύουν, δὲν τὰ λαμβάνουν ὕπ' ὄψιν.

Εἶναι ἀσύνητοι;

Ἄχι, εἶναι τολμηροί!

Ἢ τόλμη των εἶναι ἀσύνητος;

Ἄχι, εἶναι ἥρωϊκή!

Ὁ ἥρωϊσμός των εἶναι χωρὶς βάθρον;

Ἄχι, ἔχει τὸ βάθρον τῆς πίστεως!

Ἰδοὺ ἡ ψυχολογία των. Τὰ γεγονότα, τὰ ὁποῖα διεδραματίσθησαν, ἐδημιούργησαν ἓνα σεισμόν μέσα τους· ὁ σεισμός αὐτὸς τοὺς συνεκλόνησε· καὶ ὅση ὑπῆρχε μέσα τους ἀγάπη καὶ ἀφοσίωσις πρὸς τὸν Κύριον ἐξεδηλώθη ἐμπράκτως· διότι μὲ τὰ συγκλονιστικὰ αὐτὰ γεγονότα ἐγίνετο ἓνα κοσκίνισμα τῶν πραγματικῶν αἰσθημάτων των ἀπέναντι τοῦ Κυρίου. Καὶ ἀπεδείχθη ὁ βαθμὸς τῆς πίστεως καὶ τῆς ἀγάπης των. Μάλιστα! Στὶς εὐνοϊκὰς ὥρες εἶναι εὐκολοὶ νὰ εἶναι κανεὶς ὁπαδὸς τοῦ Χριστοῦ. Ἄλλὰ ἔχει ἀξίαν πολλὴ μεγαλυτέραν, ὅταν στὶς δυσκολίας φανῇ ἡ σταθερότης τοῦ Χριστιανοῦ. Τότε γίνεται καθαρὰ ἀποσαφήνισις αἰσθημάτων καὶ χαρακτήρων. Ἐπομένως, ἀγαπητοί, στὶς δύσκολες ὥρες καλούμεθα νὰ κρατήσωμεν τὴν χριστιανικὴν μας ἰδιότητα· ναί, πρὸ πάντων στὶς δύσκολες ὥρες τὸ κεφάλαιον τῆς χριστιανικῆς πίστεως καὶ ζωῆς πρέπει νὰ ἀξιοποιῆται περισσότερον.

3. Ἄλλ' ἂς ἀντικρῶσωμεν πρακτικώτερον τὸ θέμα τῶν δυνατοτήτων, τῶν πραγματικῶν καὶ ἀσταθμῆτων, τὰς ὁποίας βλέπομεν διὰ τῆς πίστεως. Ἄνθρωποι εἴμεθα· καὶ πολλὰς φορὰς εἰς τὴν ζωὴν μας παρουσιάζονται δυσκολίες καὶ προβλήματα. Ἄχι σπανίως ὅμως παρατηρεῖται τὸ ἔξῃ: ἐν ᾧ ὑπάρχουν πολλάκις ἀρκετὲς προϋποθέσεις, διὰ νὰ ἐπιχειρηθῇ κατὶ σοβαρόν, ἐὰν τυχόν λείπῃ μία προϋπόθεσις, τ. ἔ. ἐὰν ὑπάρχῃ μία δυσκολία, πολλοὶ δὲν προχωροῦν σὲ τίποτε, διότι τοποθετοῦν εἰς τὸ περιθώριον τὴν πίστιν. Ἐφθασε ὁ νέος π.χ. εἰς μίαν ἡλικίαν, κατὰ τὴν ὁποίαν αἰσθάνεται τὴν ἀνάγκην νὰ δημιουργήσῃ τὴν οἰκογένειάν του· καὶ εἶναι ἀναποφάσιτος, γιὰτὶ σκέπτεται, ὅτι τοῦ λείπουν τὰ μέσα, ὅπως ἐκεῖνος τὰ φαντάζεται. Βλέπομεν ἐν τούτοις ἄλλους μὲ ὀλιγώτερα μέσα νὰ δημιουργοῦν ἐπιτυχημένην οἰκογένειαν. Δὲν λέγω, ἀγωνίζονται· ἀλλὰ ἡ ζωὴ εἶναι ἀγών. Μὴ περιμένῃς λοιπὸν νὰ εἶσαι ἔτοιμος μέχρι τῆς τελευταίας λεπτομερείας, διότι πάντα κατὶ θὰ παρουσιάζεται ὡς ἐπὶ πλέον ἀνάγκη. Δὲν λέγω νὰ εἶσαι ἀσύνητος, ἀλλὰ νὰ κἀνης καὶ τὸν σταυρὸν σου καὶ νὰ προχωρῆς, εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου, μὲ πίστιν καὶ θάρρος καὶ ἀποφασιστικότητά. Ἄρκει σὺ νὰ ἔχῃς τὴν φιλοτιμίαν καὶ τὴν ἐργατικότητά· καὶ ἀπὸ ἐκεῖ καὶ πέρα ὁ Θεὸς θὰ εἶναι βοηθός. Πόσους ἀκούομεν πράγματι νὰ λέγουν· ἐπὶ πολὺ ἐδίδαξα· καὶ ὅταν πῆρα τὴν ἀπόφασιν νὰ προχωρήσω, ὁ Θεὸς μὲ ἐβοηθούσε καί, συνεργούσης τῆς θείας βοηθείας, ἡ λύσις ἐδίδετο στὰ προβλήματα μου. Ἐβλεπα (λέγουσιν ἄλλοι), ὅτι ὅταν ἓνα νέο μέλος προσετίθετο εἰς τὴν οἰκογένειάν μου, μία νέα πόρτα ἀνοίγε ὁ Θεὸς κ.ο.κ. Ὅλα ὅμως αὐτὰ, ἀγαπητοί, προϋποθέτουν πίστιν· δὲν γίνονται κατὰ παραγγελίαν. Ἐδῶ ἐφαρμόζει πλήρως ἐκεῖνο, ποῦ εἶπε κάποτε ὁ Κύριος: «δύνασαι πιστεῦσαι; πάντα δυνατὰ τῷ πιστεύοντι». Ὅπως ἐπίσης ἔχει ἐφαρμογήν, εἰς πολλὰ θεωρούμενα ἀκατόρθωτα, ὁ ἐπιγραμματικὸς ἐκεῖνος λόγος τοῦ Κυρίου· «παρὰ ἀνθρώποις τοῦτο ἀδύνατόν ἐστι, παρὰ δὲ Θεῷ πάντα δυνατὰ ἐστίν». Ἐπομένως, αἱ Μυροφόροι λέγουσιν καὶ πρὸς ἡμᾶς: Βλέπετε πάντοτε εὐρύτερα· μὴ μετράτε τὰ πάντα μὲ τὰ σταθμὰ καὶ τὰ μέτρα, μὲ τὰ ὁποῖα μετροῦν τὰ ὕλικὰ πράγματα· ἀφίνετε πάντοτε μίαν προοπτικὴν, διὰ τῆς

όποίας θά δραματίξεσθε τήν «ἐν Χριστῷ» καί τήν ἐν πίστει λύσιν, καί δὲν θά διαψευθῆτε. Αὐτό τὸ κεφάλαιον τῆς πίστεως ἡμεῖς οἱ Χριστιανοὶ ὀφείλομεν νὰ τὸ διαθέτωμεν καί νὰ τὸ ἀξιοποιοῦμεν ὅταν αὐτὸ ποῦ πρέπει νὰ γίνῃ εἶναι καθήκον, προχώρησε, ἀφοῦ σὺ ἐξῆς κάνει ὅ,τι πρέπει, καί τότε θά ἰδῆς τί σημαίνει βοήθεια τοῦ θεοῦ παράγοντος.

Αὐτὰ τὰ ὁποῖα λέγονται καί φαίνονται εἰς ἄλλους θεωρία, ἐπιδέχονται δοκιμὴν καί πειραματικὴν ἀπόδειξιν. Δὲν μένει παρὰ νὰ ἐνισχύσωμεν τὸν βαθμὸν τῆς πίστεώς μας· καί, ἔχοντες τὸν βαθμὸν τῆς πίστεως ἀνεπτυγμένον, δὲν θά βλέπωμεν τὰ προβλήματα τῆς ζωῆς ἅλυστα, ἀλλὰ καί αὐτὰ τὰ «ἀδύνατα τοῖς ἀνθρώποις δυνατὰ παρὰ τῷ Θεῷ».

3ον

Εἰς τὴν Κυριακὴν τοῦ Παραλύτου

(27 Μαΐου 1956)

«Κύριε, ἄνθρωπον οὐκ ἔχω, ἵνα ὅταν ταραχθῆ τὸ ὕδωρ βάλῃ με εἰς τὴν κολυμβήθραν...».

Ἦτο τὸ πικρὸν παράπονον αὐτοῦ παραλυτικοῦ ἐκείνου τῆς Βηθεσδᾶ' ὁ ὁποῖος, 38 ὀλόκληρα χρόνια ἀκίνητος ἐπάνω εἰς τὸ κρεβάτι τοῦ πόνου· περιέμενε ἕνα στοργικὸ χέρι νὰ τὸν βοηθήσῃ, ὥστε νὰ προσθάσῃ καί αὐτὸς κάποια φορά, ποῦ ὁ ἄγγελος θά ἐτάρασσε τὸ ὕδωρ τῆς θαυματουργοῦ κολυμβήθρας, νὰ μπῆ μέσα πρῶτος καί νὰ θεραπευθῆ. Ἄλλ' ὅμως τόσα χρόνια κανεὶς δὲν εὐρέθη νὰ τὸν βοηθήσῃ. Οἱ ἄλλοι ἀσθενεῖς εἶχαν κάποιον συγγενῆ, κάποιον φίλον, τέλος κάποιον στοργικὸν ἄνθρωπον, ὁ ὁποῖος τοὺς βοηθοῦσε, καί κάθε φορά ἕνας ἐξ αὐτῶν ἐπρόφθανε νὰ μπῆ πρῶτος εἰς τὴν Κολυμβήθραν, μετὰ τὴν ταραχὴν τοῦ ὕδατος, καί νὰ θεραπευθῆ.

Δὲν εἶναι ἕνα καί δύο, οὔτε πέντε καί δέκα, μὰ εἶναι 38 ὀλόκληρα χρόνια. Καί ξέρετε τί θὰ πῆ 38 ὀλόκληρα χρόνια νὰ περιμένῃ κανεὶς μὲ τὴν ἀγωνίαν, καί κάθε φορά νὰ βλέπῃ τίς προσδοκίαις του νὰ διαψεύδωνται; Νὰ βλέπῃ, ὅτι, ἐν ᾧ ὁ Θεὸς κάθε τόσο ἔκανε τὸ θαῦμά του καί κάθε φορά κάποιος ἐθεραπεύετο, αὐτὸς ἐξακολουθεῖ νὰ μένῃ πάντοτε παράλυτος, διότι δὲν εὐρίσκειται ἕνας ἄνθρωπος νὰ τὸν βοηθήσῃ; Πῶς λοιπὸν νὰ μὴ πῆ αὐτὸ τὸ πικρὸν παράπονόν του ὁ παράλυτος «Κύριε, ἄνθρωπον οὐκ ἔχω, ἵνα ὅταν ταραχθῆ τὸ ὕδωρ βάλῃ με εἰς τὴν κολυμβήθραν»;

Ἄλλ' ὅμως, ἀγαπητοί μου, αὐτὸ τὸ ὁποῖον ἔλειπε τότε ἀπὸ τὸν παραλυτικόν, λείπει δυστυχῶς πολλὰς φορές καί ἀπὸ πολλὸν ἄλλον κόσμον. Καί ἄτομα καί κοινωνίαί πολλές φορές δὲν κατορθώνουν νὰ λυτρωθοῦν ἀπὸ τὸ μαρτύριον, ἀπὸ τὸν πόνον καί τὴν θλίψιν, διότι τοὺς λείπει ὁ ἄνθρωπος ποῦ θά βοηθήσῃ εἰς τὴν περίστασιν. Ἀξίζει λοιπὸν σήμερον νὰ προσέξωμεν τὴν σημασίαν τὴν μεγάλην, τὴν ὁποίαν ἔχει τὸ νὰ ὑπάρχουν ἄνθρωποι—ἐργάται τοῦ καλοῦ.

1. Βέβαια, ὁ Θεὸς στέλλει ἐκ τοῦ οὐρανοῦ τὰς εὐεργεσίας του, ὅπως τότε εἰς τὴν Βηθεσδᾶ ἔστειλε τὸν ἄγγελόν του, διὰ νὰ κάμῃ ὑγιεῖς τοὺς ἀσθενεῖς καί νὰ σκορπίζῃ τὴν χαρὰν εἰς τοὺς θλιμμένους. Πρέπει ὅμως νὰ μὴ λησμονῶμεν, ὅτι ὁ Θεὸς ἀφήνει ἕνα περιθώριον διὰ νὰ συνεισφέρουν καί οἱ ἄνθρωποι τὴν βοήθειάν των. Ὁ Θεός, ὁ Παντοδύναμος, διὰ τῆς δυνάμεως τοῦ ὁποῖου συντελεῖτο τὸ θαῦμα, θά μπορούσε ἀσφαλῶς νὰ μὴ χρησιμοποίησῃ καθόλου τὴν μεσολάβησιν ἀνθρώπων· καί δὲν θά τοῦ ἦτο καθόλου δύσκολον, ἀπ' εὐθείας ὁ ἴδιος νὰ παρέχῃ τὰς ἰάσεις καί τὰς εὐεργεσίας του, χωρὶς νὰ ὑπάρχῃ ἀνάγκη νὰ παρέμβῃ καί κάποιον ἀνθρώπινον χέρι, διὰ νὰ

βοηθήση. Ὅμως βλέπομεν, ὅτι ὁ Θεὸς δὲν ἐνεργεῖ τοιουτοτρόπως, ἀλλὰ συνήθως κάνει τὴν τιμὴν εἰς τὸν ἄνθρωπον νὰ τὸν παίρῃ συνεργάτην εἰς τὸ ἔργον, τὸ ὅποion κυρίως Ἐκείνος ἐργάζεται. Χρησιμοποιεῖ τὸν ἄνθρωπον τὸν ἀδύνατον, τὸν μικρὸν, διότι τὸν θέλει νὰ τοῦ εἶναι συνεργάτης εἰς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν καὶ εὐάρεστον εἰς Αὐτόν. Πρέπει νὰ τὸ καταλάβωμεν, ὅτι εἶναι πάντοτε μέσα εἰς τὸ σχέδιον τοῦ Θεοῦ αὐτό. Ὁ Θεὸς δηλαδὴ ἐνεργεῖ πάντοτε δι' ἀνθρώπων. Ἐξαιρετικὲς εἶναι οἱ περιπτώσεις ἐκεῖνες, κατὰ τὰς ὁποίας ὁ Θεός, ἀπ' εὐθείας καὶ ἄνευ παρεμβάσεως ἀνθρώπων, λαλεῖ καὶ ἐνεργεῖ. Κατὰ κανόνα ὅμως, ὅταν πρόκειται ὁ Θεὸς κἀτι νὰ ἐνεργήσῃ εἰς ὄφελος καὶ εὐεργεσίαν εἴτε ἀτόμων εἴτε λαῶν, ἐνεργεῖ διὰ μέσου ἀνθρώπων. Εἰς κάθε περίστασιν χρησιμοποιεῖ ὁ Θεὸς τοὺς καταλλήλους ἀνθρώπους, οἱ ὅποιοι ἐνεργοῦν ὡς τὸ χέρι τοῦ Θεοῦ, ὡς ἄγγελοι Θεοῦ, ὡς ὄργανα Θεοῦ, ὡς στόμα Θεοῦ, ὡς εὐλογία Θεοῦ.

2. Διὰ νὰ ἐνοήσωμεν καλύτερα τὸ πρᾶγμα, ἀρκεῖ νὰ σκεφθοῦμε, ὅτι πολλὰς φορές, ὅταν παραπονοῦμεθα ὅτι τὰ κακῶς κείμενα δὲν διορθώνονται, ὅτι οἱ ἀνάγκες τοῦ λαοῦ δὲν θεραπεύονται, ὅτι τὰ προβλήματα μένουσι ἄλυτα, ὅτι τὸ κακὸν δὲν ὑπερνικᾶται κ.τ.τ., εἰς τίς περιπτώσεις αὐτὲς δὲν λείπουν κυρίως τὰ μέσα, δὲν εἶναι τόσοσὴν ἡ ἔλλειψις τῶν οικονομικῶν παραγόντων καὶ ὑλικῶν ἐν γένει προϋποθέσεων, ἀλλὰ ὑπάρχει ἔλλειψις ἀνθρώπων. Αὐτὴ εἶναι ἡ μεγάλη ἔλλειψις. Ποιὸς δὲν τὴν αἰσθάνεται; Καὶ ἰδοὺ μερικὰ χαρακτηριστικὰ παραδείγματα.

Ὁ ἄνθρωπος, πού στερεῖται καὶ ὑποφέρει ἀπὸ τὴν ἔλλειψιν τῶν ὑλικῶν μέσων καὶ πάσχει καὶ στενοχωρεῖται καὶ ἀντιμετωπίζει προβλήματα καὶ διὰ τὴν ἀτομικὴν του συντήρησιν καὶ τὰς οικογενειακάς του ἀνάγκας, δὲν παραπονεῖται ἁπλῶς ὅτι τοῦ λείπει, εἴτε τὸ χρήμα, εἴτε τὸ φάρμακον, εἴτε ἡ οἰαδήποτε ἄλλη ὑλικὴ ἀνακούφισις, ἀλλὰ ἐκφράζει πιδὸ οὐσιαστικὰ τὸ παράπονόν του καὶ λέγει· δὲν εὐρίσκεται ἕνας ἄνθρωπος νὰ μὲ συμπονήσῃ; Δὲν εὐρίσκεται ἕνα στοργικὸ χέρι νὰ μὲ βοηθήσῃ καὶ νὰ μὲ ἀνακουφίσῃ;

Καὶ σὲ ἄλλες περιπτώσεις, πιδὸ κρίσιμες, κατὰ τίς ὁποῖες ἀξιολύπητοι ἄνθρωποι, μάλιστα δὲ νέοι, ἐπῆραν τὸν κατήφορον, παρεστράτησαν καὶ κατόπιν ἐπηκολούθησαν τὰ ναύγια καὶ οἱ συμφορές, σὲ κάποια στιγμή πού συνέρχονται λένε καὶ αὐτοί: «Ἀχ, γιατί νὰ μὴ εὐρεθῆ ἕνας ἄνθρωπος νὰ μὲ συμβουλεύσῃ, νὰ μὲ συκρατήσῃ, νὰ μὲ προλάβῃ;»

Ἄλλὰ, πολὺ περισσότερο, ὅταν κοινωνίαι ὀλόκληροι πάσχουν καὶ λαοὶ ὑποφέρουν, καὶ ὀλόκληρος ἡ ἀνθρωπότης συμπάσχει, οἱ ἄνθρωποι πού βλέπουν τὴν πραγματικότητά καὶ κάνουν ὀρθὴν διάγνωσιν τῆς καταστάσεως διαπιστώνουν, ὅτι ἐκεῖνο πού λείπει εἶναι οἱ ἄνθρωποι οἱ ἀνώτεροι.

Ἰδοὺ ἐν προκειμένῳ ἀψευδὴς μάρτυς τῆς ἀληθείας αὐτῆς ἡ ἐποχὴ ἡ δική μας. Μέσα εἰς τὴν ἀφθονίαν τῶν μέσων τοῦ εικοστοῦ αἰῶνος, μέσα εἰς τὸν πλοῦτον τῶν ὑλικῶν ἀγαθῶν, τὰ ὅποια παρέχουν εἰς τὴν ἐποχὴν μας αἱ πρόοδοι τῆς τέχνης καὶ τῆς ἐπιστήμης, ὁ ἄνθρωπος εὐρίσκεται εἰς ἀγωνίαν καὶ θλίψιν διὰ τὸ παρὸν καὶ συνεχῆ ἀνησυχίαν διὰ τὸ μέλλον. Καὶ διερωτᾶται, ἔάν θὰ εὐρεθοῦν ἄνθρωποι ἀνώτεροι εἰς τὰς ἐπάλλξεις τὰς κοινωνικάς, ἄνθρωποι ἐμπνευσμένοι, οἱ ὅποιοι θὰ ἔχουν τὴν δυνατότητα νὰ κρατήσουν καλὰ τὰ ἥνια τῆς ὅλης κοινωνίας, νὰ δώσουν ἐκεῖνοι τὸ παράδειγμα τῆς ἠθικῆς τάξεως καὶ νὰ γίνουν παράγοντες καὶ συντελεστοὶ μιᾶς ριζικῆς διορθώσεως τῶν πραγμάτων, μιᾶς ἀνακαινίσεως καὶ ἀναπλασέσεως τῆς κοινωνίας.

Δὲν λείπει τὸ χρῆμα πάντοτε. Δὲν λείπουν τὰ ὑλικά μέσα. Λείπει ὁ ἄνθρωπος, ὁ ὅποιος θὰ ἀξιοποιήσῃ τὰ ὑλικά μέσα. Διότι συχνὰ ὑπάρχουν ἀφθονα ὑλικά μέσα καὶ ἐκδαπανῶνται εἰς τὸ κακὸν καὶ τὸν ὄλεθρον, ἐν ᾧ θὰ ἦτο δυνατόν, μὲ τὴν ὑπαρξίν ἀνθρώπων ἀνωτέρων, νὰ χρησιμοποιηθοῦν ὅλα αὐτὰ διὰ τὴν ἀνακούφισιν καὶ ἐπ'ἀγαθῶ τῆς ἀνθρωπότητος.

Δι' αὐτό πρέπει, ἀγαπητοί μου, νὰ κατανοήσωμεν, ὅτι εἶχε δίκαιον ὁ γνωστὸς ἐκεῖνος φιλόσοφος πλῆς ἀρχαιότητος, ὅταν μὲ τὸν φανόν του ἐγύριζε μέσα εἰς τὴν κοινωνίαν (ἐν πλήρει μεσημβρίᾳ, ἐν ᾧ ὁ ἥλιος ἐφώτιζε τὰ πάντα, ἐκεῖνος μὲ τὸ φανάρι ἐφαχνε) καὶ ἔλεγε· «ἄνθρωπον ζητῶ». Μὰ ἀνθρώπους ἔβλεπε πολλοὺς γύρω του. Μυρμηκίαι ἀνθρώπων συναθοῦντο εἰς τὰς ὁδοὺς. Ὅμως ἐκεῖνος ἐπιμόνως ἔλεγε· «ἄνθρωπον ζητῶ». Δηλαδή δὲν ζητῶ ἀπλῶς ὄντα, τὰ ὁποῖα νὰ μὴ εἶναι τετράποδα, ἀλλὰ δίποδα· οὔτε, ὄντα τὰ ὁποῖα μόνον νὰ μὴ εἶναι ἄλογα, ἀλλὰ λογικά. Δὲν ζητῶ ὄντα, τὰ ὁποῖα νὰ ἔχουν ἀπλῶς τὸ προνόμιον, νὰ μὴ δουλεύουν εἰς τὸν νόμον τῆς ἀνάγκης, ἀλλὰ νὰ εἶναι ἐλευθεροὶ ὑπάρξεις. Ζητῶ κυρίως **χαρακτῆρας**. Ζητῶ **συγγειδήσεις**. Ζητῶ ὄντα, τὰ ὁποῖα νὰ εἶναι ἄξια τοῦ ὀνόματος **ἄνθρωπος**. Ζητῶ πλάσματα, τὰ ὁποῖα νὰ ἔχουν τοιαύτην ψυχικὴν ἀνωτερότητα, τοιαύτην πνευματικὴν καὶ ἠθικὴν προσωπικότητα, ὥστε νὰ εἶναι ἡ κορωνὴς τῆς δημιουργίας, τὰ τέκνα τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τῆς γῆς.

3. Πολὺ περισσότερον ὅμως ἀπὸ τὸν εἰδωλότατον φιλόσοφον, ἡμεῖς οἱ Χριστιανοὶ πρέπει νὰ κατανοήσωμεν τὴν ἀλήθειαν αὐτὴν καὶ πρέπει νὰ μᾶς ἀπασχολῇ τὸ ζήτημα αὐτό. Πῶς δηλαδή ὁ ἑαυτός μας πρῶτα, τὰ παιδιὰ μας ὕστερα, τὸ περιβάλλον μας κατόπιν, θὰ γίνωμεν ἄνθρωποι. Δηλ. πῶς θὰ γίνωμεν Χριστιανοὶ καλοὶ. Διότι ὁ Χριστιανὸς εἶναι ὁ τέλειος τύπος τοῦ ἀνθρώπου. Ἐκεῖνος ὁ ἀρχαῖος φιλόσοφος, ὅταν ζητοῦσε ἄνθρωπον, δὲν εἶχε καὶ τὸ πρότυπον, τὸ ὁποῖον θὰ τοῦ ἐχρησίμευε ὡς μέτρον κρίσεως, διὰ νὰ ἐξη σαφῶς ὑπ' ὅψιν του τὸ γνῶρισμα τοῦ ἀνωτέρου ἀνθρώπου. Ἡμεῖς ὅμως ἔχομεν τὸ χριστιανικὸν ἰδεῶδες. Ἐχομεν τὸν «**υπόγραμμόν**», τὸν ὁποῖον κατέλιπεν εἰς ἡμᾶς ὁ Ἰησοῦς Χριστός. Ἐχομεν τὴν διδασκαλίαν τοῦ Εὐαγγελίου. Ἐχομεν τὴν χριστιανικὴν διδασκαλίαν περὶ ἀνθρώπου, εἰδικώτερα. Καὶ ἐπομένως, ἡμεῖς πρέπει νὰ εἴμεθα διαφωτισμένοι εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ καὶ νὰ γνωρίζωμεν, ὅτι ἄνθρωπος θὰ πῆ **προσωπικότης ἠθικὴ, χαρακτῆρ σταθερός, συνειδήσις λεπτὴ καὶ εὐαίσθητος**. Ἄνθρωπος θὰ πῆ **ἀρετῆ, ὄχι φαυλότης, ἀγάπη, ὄχι ἀγριότης**. Ἄνθρωπος, χριστιανικῶς, σημαίνει **εἰκὼν τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τῆς γῆς**.

Ὅλα δὲ αὐτὰ ἔχουν ὅλως ἰδιαιτέραν σημασίαν, ὅταν θὰ τὰ λάβωμεν ὑπ' ὄψιν πρὸ πάντων διὰ τὰ παιδιὰ μας. Ὅσοι εἰσθε γονεῖς, εἶναι γνωστόν, ὅτι ὁ βαθύτερός σας πόθος εἶναι, τὸ πῶς θὰ ἰδῆτε τὰ παιδιὰ σας καλοὺς ἀνθρώπους. Καὶ ὅσοι καθ' οἰονδήποτε τρόπον ἐρχεσθε εἰς ἐπαφὴν μὲ τὴν νεολαίαν, ἀσφαλῶς τὸ λέτε καὶ τὸ ἐπαναλαμβάνετε, ὅτι ἡ νέα γενεὰ πρέπει νὰ γίνῃ καλλίτερη ἀπὸ τὴν προηγούμενην. Γιὰ νὰ γίνῃ ὅμως αὐτό, πρέπει τὰ παιδιὰ νὰ τὰ βοηθήσωμεν νὰ γίνουν ἄνθρωποι. Καλὰ εἶναι καὶ τὰ γράμματα ποῦ θὰ μάθουν. Καλὴ εἶναι καὶ ἡ ἐπαγγελματικὴ συγκρότησις. Καλὴ εἶναι καὶ ἡ προίκα καὶ τὰ υλικά μέσα, μὲ τὰ ὁποῖα θὰ τὰ ἐφοδιάσωμεν, καλὰ εἶναι καὶ τὰ σπίτια, ποῦ θὰ τοὺς κτίσωμεν καὶ ὅσα ἄλλα φροντίζομεν νὰ τοὺς παρασκευάζωμεν καθημερινῶς, διὰ τὴν συντήρησιν καὶ τὴν ἀνάπτυξιν των. Μὴ ξεχνᾶμε ὅμως ὅτι, ἐὰν τὸ παιδί γίνῃ καλὸς ἄνθρωπος, καὶ ἂν δὲν τοῦ ἔχωμεν ἐξασφαλίσει πολλὰ ἀγαθὰ, θὰ μπορέσῃ νὰ ζήσῃ καὶ νὰ σταδιοδρομήσῃ. Ἀντιθέτως, ὅσα καλὰ καὶ ἂν τοῦ ἔχωμεν ἐξασφαλίσει, ἐὰν δὲν γίνῃ καλὸς ἄνθρωπος, δηλαδή καλὸς Χριστιανός, ὅλα αὐτὰ θὰ πᾶνε χαμένα καὶ μάλι με αὐτὰ καὶ τὸ ἴδιον τὸ παιδί. Δι' αὐτὸ λοιπόν, ἀγαπητοί μου, **μὰ ἄς εἶναι ἡ φροντίς καὶ διὰ τὸν ἑαυτόν μας καὶ διὰ τὰ παιδιὰ μας· τὸ πῶς θὰ γίνωμεν ὅλοι ἀνώτεροι ἄνθρωποι**.

4. Δυστυχῶς, ἡ κοινωνία δὲν βοηθεῖ. Δυστυχῶς, ἡ κοινωνία σπρώχνει

πρὸς τὸν κατήφορον. Δὲν βλέπετε, ὅτι καὶ αὐτὴ ἡ οἰκογένεια πολλές φορές παραπαίει; Ὑπάρχουν παιδιὰ πολλῶν τέτοιων οἰκογενειῶν, ὑπάρχουν ἀθῶα πλάσματα, τὰ ὁποῖα λέγουν καὶ αὐτά· «ἀ ν θ ρ ω π ο ν ο ὁ κ ἔ χ ω», καὶ ἐννοοῦν πολλές φορές, ὅτι δὲν ἔχουν οὔτε τὸν πατέρα, οὔτε τὴν μητέρα, διότι, μὲ τὸν δρόμον ποῦ πῆραν, μὲ τὴν τακτικὴν τὴν ὁποῖαν ἠκολούθησαν, διέλυσαν τὸ σπίτι καὶ τὰ ταλαίπωρα παιδιὰ δὲν ἔχουν τὴν καθοδηγησὶν τῶν, τὴν πατρικὴν ἢ τὴν μητρικὴν.

Ἄλλοτε πάλιν εὐρίσκονται διάφοροι πλαστογράφοι τοῦ καλοῦ, ποῦ σπρώχνουν τὰ παιδιὰ ὑπὸ τὸ πρόσχημα τῆς χαρᾶς καὶ τῆς ψυχαγωγίας εἰς τὸ παραστρατημένο θέατρον, εἰς τὸν ἄθλιον καὶ ἐλεεινὸν κινηματογράφον καὶ εἰς ὅλας τὰς ἐκδηλώσεις τῆς λεγομένης κοσμικῆς κινήσεως, ὅπου πάντοτε ὑπάρχει δυστυχῶς τὸ δηλητήριον τῆς διαφθορᾶς. Καὶ τὸ παιδί, ὁ νέος ἢ ἡ νέα, ποῦ θὰ ἤθελε ἀγνὰ νὰ ψυχαγωγηθῇ, λέγει πάλιν· «ἀ ν θ ρ ω π ο ν ο ὁ κ ἔ χ ω», νὰ μοῦ προσφέρῃ ἀνόθευτη χαρὰ, χωρὶς κίνδυνον ἠθικοῦ ἐκτροχιασμοῦ.

Ἐνα μόνον εἶναι τὸ παρήγορον καὶ ἐλπιδοφόρον, ὅτι ἤρχισεν ἤδη νὰ δημιουργηθῆται μία ἀξέπαινος καὶ σοβαρὰ χριστιανικὴ προσπάθεια, μεταξὺ τῶν νέων ἰδίως, ἐκ τῆς ὁποίας προσδοκῶνται καρποὶ ἀγαθοί. Μὲ τὴν εὐλογίαν πάντοτε καὶ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ, ἡ χριστιανικὴ αὐτὴ κίνησις καὶ πνευματικὴ καλλιέργεια τῶν νέων ἐλπίζομεν καὶ εὐχόμεθα ν' ἀποδώσῃ εἰς τὴν κοινωνίαν τοὺς ἀνθρώπους, τῶν ὁποίων ἔχει ἀνάγκη, τὰ ὑγιᾶ στελέχη, ποῦ θὰ γίνουν παράγοντες γενικῆς ἀναγεννήσεως.

4ον

Εἰς τὴν Κυριακὴν τῆς Σαμαρείτιδος

(3 Ἰουνίου 1956)

«Πᾶς ὁ πίνων ἐκ τοῦ ὕδατος τούτου διψήσει πάλιν· ὁ δ' ἂν πίη ἐκ τοῦ ὕδατος οὗ ἐγὼ δώσω αὐτῷ, οὐ μὴ διψῆσῃ εἰς τὸν αἰῶνα».

Φυσικώτατα αἰσθήματα στὸν ἄνθρωπον εἶναι ἡ πείνα καὶ ἡ δίψα. Ὅμως, ἐκτὸς τῶν συνήθων αὐτῶν αἰσθημάτων τῆς πείνης καὶ τῆς δίψης, ὑπάρχουν καὶ βαθύτερα ἀντίστοιχα πνευματικὰ αἰσθήματα· πνευματικὴ πείνα καὶ πνευματικὴ δίψα. Ἀκριβῶς δέ, εἰς τὸ σημερινὸν Εὐαγγέλιον, ὁ Κύριος ἀνέφερε ὀρισμένες φράσεις, αἱ ὁποῖαι ἔχουν σχέσιν ὄχι πρὸς τὰ ὑλικά αἰσθήματα τῆς πείνης καὶ τῆς δίψης, ἀλλὰ τὴν πείναν καὶ τὴν δίψαν τὴν πνευματικὴν.

1. Καὶ ἰδοῦ· εἰς μὲν τὴν Σαμαρείτιδα, ἀπὸ τὴν συζήτησιν περὶ τοῦ ὕδατος, τὸ ὁποῖον ἐπρόκειτο νὰ ἀντλήσῃ ἀπὸ τὸ φρέαρ τοῦ Ἰακώβ, προχωρεῖ ὁ Κύριος, διὰ νὰ τῆς εἴπῃ, ὅτι ὑπάρχει καὶ πνευματικὸν νερό, τὸ ὁποῖον ἀνταποκρίνεται στὴν πνευματικὴ δίψα τῆς ψυχῆς. Καὶ ἀκριβῶς σ' αὐτὸ ἀναφέρεται τὸ «πᾶς ὁ πίνων ἐκ τοῦ ὕδατος τούτου διψήσει πάλιν· ὁ δ' ἂν πίη ἐκ τοῦ ὕδατος οὗ ἐγὼ δώσω αὐτῷ, οὐ μὴ διψήσῃ εἰς τὸν αἰῶνα». Ἐκεῖνος δηλαδὴ ὁ ὁποῖος θὰ ποτισθῇ μὲ τὸ ὕδωρ, ποῦ θὰ δροσίσῃ τὴν ὑλικὴν δίψαν του, θὰ διψῆσῃ πάλιν· ἐν ᾧ ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος θὰ ποτισθῇ ἀπὸ τὸ χάρισμα τοῦ Πνεύματος, ποῦ θὰ τὸν δροσίσῃ τὴν πνευματικὴν δίψαν, θὰ αἰσθάνεται ἕνα δροσισμὸν διαρκῆ καὶ μόνιμον.

Κατόπιν, ὅταν οἱ μαθηταὶ ἐπέστρεψαν ἀπὸ τὴν πόλιν μὲ φαγητά, τὰ ὁποῖα εἶχαν μεταβῆ νὰ ἀγοράσουν, καὶ τοῦ προσέφεραν ἐξ αὐτῶν, λέγοντες,

«Ρα ββί, φάγε», ὁ Κύριος ἀπήντησεν· «ἐγὼ βρωσιν ἔχω φαγεῖν, ἣν ὑμεῖς οὐκ οἴδατε». Καὶ ὅταν ἐκεῖνοι ἀποροῦν: «μὴ τις ἤνεγκεν αὐτῷ φαγεῖν;» (ποῖος τοῦ ἔφερε νὰ φάγη!); Ἐκεῖνος τοὺς λέγει: «ἐμὸν βρωμὰ ἐστίν, ἵνα ποιῶ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με καὶ τελειώσω αὐτοῦ τὸ ἔργον». Νὰ ποῖα εἶναι ἡ τροφή μου, «ἵνα ποιῶ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με πατρός», μέχρις ὅτου φέρω εἰς πέρας τὸ ἔργον του.

2. Αἱ σκέψεις ὅμως αὐταί, ἀγαπητοί, τὰς ὁποίας τὸ ἱερὸν Εὐαγγέλιον μᾶς δίνει τὴν εὐκαιρίαν σήμερον νὰ προσέξωμεν, εἶναι σκέψεις ποὺ πρέπει νὰ μᾶς δημιουργοῦν ὠρισμένα ἐρωτηματικά: Κατὰ πόσον ὁ κάθε ἓνας ἐξ ἡμῶν αἰσθάνεται αὐτὴν τὴν πνευματικὴν πείναν καὶ τὴν πνευματικὴν δίψαν... Εἶναι ἀλήθεια, ὅτι εἰς τὴν γλῶσσάν μας χρησιμοποιοῦμεν τὰς λέξεις πείνα καὶ δίψα, χωρὶς νὰ ἀναφερόμεθα πάντοτε εἰς τὰς ὑλικὰς τροφάς· λέμε ἐπὶ παραδείγματι: ἡ δίψα γιὰ τὴν ἀλήθειαν, γιὰ τὴν δικαιοσύνην. Λέμε ἐπίσης: αὐτὸς διψᾷ γιὰ δόξα, γιὰ χρήμα κ.ο.κ. Ὁ Κύριος ὅμως, εἰς τὴν ἐπὶ τοῦ Ὄρου Ὁμιλίαν Του εἶπε τὸν γνωστὸν μακαρισμὸν: «Μακάριοι οἱ πεινῶντες καὶ διψῶντες τὴν δικαιοσύνην, ὅτι αὐτοὶ χορτασθήσονται». Δικαιοσύνην δὲ δὲν ἐνοεῖ μόνον τὴν ἀπόδοσιν τοῦ δικαίου, ἀλλὰ τὴν ἀρετὴν ἐν γένει: Ἐπομένως μακαρίζει τοὺς πεινῶντας καὶ διψῶντας τὴν ἀρετὴν, «ὅτι αὐτοὶ χορτασθήσονται». Τίθεται λοιπὸν τὸ ἐρώτημα εἰς τὸν καθένα ἐξ ἡμῶν: ἔχομεν τοιοῦτους πόθους; Καί, ἐκτὸς ἀπὸ τὰς ἀσχολίας εἰς τὰς ὁποίας καταναλίσκουμεν τὴν ἡμέραν, διὰ τὴν ἀπόκτησιν τοῦ ἄρτου, διὰ τὴν ἐξασφάλισιν τῆς ὄλης συντηρήσεως, καὶ διὰ νὰ ἀνταποκριθῶμεν εἰς τὰς ὑλικὰς ἐν γένει ἀνάγκας, ὑπάρχει μέσα μας καὶ ὡς βαθυτέρα πείνα καὶ δίψα, καὶ ἰδιαιτέρως αὐτὴ ἡ δίψα τῆς ἀρετῆς; Ὑπάρχει ὁ πόθος νὰ γίνωμεν πνευματικὲς προσωπικότητες; Ὑπάρχει ἡ δίψα καὶ τὸ ἐνδιαφέρον, νὰ ἀπαλλαγῶμεν ἀπὸ κάθε τι τὸ κατώτερον ποὺ ὑπάρχει μέσα μας; Αὐτὰ τὰ ἐρωτήματα πρέπει νὰ τὰ προσέξωμεν, διότι χωρὶς αὐτὰ τὸ ἐνδιαφέρον, δὲν ξέρω τί διαφορά θὰ ἔχη ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ τὰ ἄλλα ὄντα, τὰ ζῶντα ἐπὶ τῆς γῆς, τὰ ὁποῖα ἐπιζητοῦν καὶ αὐτὰ τὴν τροφήν των. Ἀλλοίμονον ἐὰν ὁ ἄνθρωπος ζῆ, διὰ νὰ τρώγῃ καὶ νὰ πίνῃ, καὶ τὸ μόνον ἐνδιαφέρον του εἶναι, τὸ πὼς θὰ ἐξασφάλισῃ τὴν βρωσὴν καὶ τὴν πόσιν! Ἄνθρωπος σημαίνει προσωπικότης πνευματικὴ. Καὶ ὅπως, ὅταν εἰς τὸν ἄνθρωπον ὑπάρχῃ ὄρεξις, αὐτὸ σημαίνει, ὅτι εἶναι ὑγιής, ἐν ᾧ ἡ ἀνορεξία εἶναι σημεῖον ὄχι καλῆς ὑγείας, ἔτσι καὶ ἄνθρωπος, ποὺ δὲν ἔχει ὄρεξιν διὰ πνευματικὴν τροφήν, σημαίνει ὅτι νοσεῖ ψυχικῶς.

3. Ἀλλὰ καὶ μία ἄλλη σκέψις πρέπει νὰ μᾶς ἀπασχολῇ. Ὅταν αἰσθάνεσαι τὴν δίψαν καὶ τὴν πείναν τὴν πνευματικὴν (εἴτε τακτικῶς, εἴτε ἔστω - κατὰ διαλείμματα), φροντίζεις νὰ τὴν ικανοποιήσης; Διότι, ὅταν πρόκειται διὰ τὴν ὑλικὴν πείναν, κάνουμε τὰ ἀδύνατα δυνατὰ, καὶ ὄχι μόνον προχειρῶς καὶ ἐκ τῶν ἐνόντων, ἀλλὰ καὶ με πλεῖστα ὅσα παρασκευάσματα παίρνομεν τροφήν, διὰ νὰ δώσωμεν εἰς τὸν στόμαχόν μας. Μήπως ὅμως στὶς ἀντίστοιχες περιπτώσεις ἀνάγκης πνευματικῆς τροφοδοσίας εἴμεθα ἀμελεῖς καὶ ἀπρόθυμοι; Ὅταν π.χ. μᾶς ἔλθῃ ἡ σκέψις ὅτι καὶ γιὰ κάτι ἀνώτερον πρέπει νὰ ἐνδιαφερόμεθα, ἄρᾳ γε σπεύδομεν νὰ ἀνταποκριθῶμεν εἰς τὸ πνευματικὸν αὐτὸ αἶσθημα, ἢ ἀντιθέτως σπεύδομεν νὰ τὸ ἐξουδετερώσωμεν καὶ νὰ τὸ λησμονήσωμεν; Εἶναι δυστυχῶς, ἀλήθεια, ὅτι πολλὰς φορές ἀναβάλλομεν. Ἐρχεται ἡ σκέψις νὰ διαβάσῃς κάποιον θρησκευτικὸ βιβλίον καὶ ἀναβάλλεις. Αἰσθάνεσαι ἄλλοτε, ὅτι πρέπει νὰ μεταβῆς εἰς τὴν ἐκκλησίαν, εἴτε διὰ τὴν

Θείαν λατρείαν, εἴτε διὰ τὰ μυστήρια τῆς ἐξομολογήσεως καὶ τῆς Θείας Κοινωνίας, πὺ ἀγιάζουν τὴν ψυχὴν, καὶ πάλιν ἀναβάλλεις· καὶ δὲν ἀντιλαμβάνεσαι, ὅτι, ὅταν ἔτσι ἀδιαφορῆς καὶ δὲν προσέχῃς τὴν πείναν καὶ τὴν δίψαν τῆς ψυχῆς (ἢ ὁποῖα ζητεῖ τὴν πνευματικὴν τῆς τροφὴν), μιμεῖσαι ἐκεῖνο, πὺ κάνει ὁ ἀσθενής, ὅταν καταληφθῆ ἀπὸ ἀνορεξίαν καὶ δὲν τρώγει καθόλου, ἕως ὅτου ἡ τελεία ἀσιτία τὸν ὀδηγήσῃ εἰς τὸν θάνατον. Δὲν ἐπιτρέπεται λοιπὸν ἀμέλεια, ὅσον ἀφορᾷ τὴν πνευματικὴν τροφὴν, διότι πάντως αὐτὸ θὰ μᾶς στοιχίσῃ.

4. Καὶ μία τελευταία σκέψις. Ὑπάρχουν ἄνθρωποι, οἱ ὁποῖοι αἰσθάνονται τοὺς πνευματικοὺς νυγμοὺς· καὶ, ὅταν τοὺς αἰσθάνονται, δὲν ξέρουσι εἰς τί πρέπει νὰ καταφύγουν· δὲν κάνουν ἐπιτυχῆ ἐκλογὴν εἰς τὴν πνευματικὴν τροφοδοσίαν, πὺ θέλουσι νὰ προσφέρουν εἰς τὸν ἑαυτὸν τους. Μέσα εἰς τὴν κοινωνικὴν ζωὴν παρουσιάζονται πολλὰς «πνευματικῆς» (;) ἐκδηλώσεις, οἱ ὁποῖες, ἐν ᾧ ὑπόσχονται νὰ προσφέρουν στὸν κουρασμένο ἄνθρωπο δροσιὰ καὶ ἀνακούφισιν (ψυχαγωγίαν, μόρφωσιν κ.τ.τ.), ἐν τούτοις παρουσιάζονται ἀνάμικτοι μὲ πολλὰ στοιχεῖα διαφθορᾶς, μὲ τὴν σαπίλαν καὶ τὸ δηλητήριον. Τρέχουν οἱ ἄνθρωποι, νὰ εὗρουν τὴν χαρὰν ἐπὶ τῆς σκηπῆς καὶ ἐπὶ τῆς ὀθόνης καὶ εἰς ἄλλας ποικιλωνύμους συγκεντρώσεις, αἰθούσας, κέντρα... καὶ δελεάζονται ἀπὸ τὴν ψευδαπάτην, ὅτι θὰ δώσουν εἰς τὸν ἑαυτὸν τους μίαν ἀφορμὴν χαρᾶς, καὶ θὰ ἀλλάξῃ λίγο ἡ ρουτίνα τῆς ζωῆς. Ἄλλοίμονο ὅμως! κάνουν μεγάλο λάθος. Εἶναι σὰν τὰ βρώμικα νερά, τὰ ὁποῖα, ὅσο καὶ ἂν διψᾷ κανεὶς, ἀποφεύγει νὰ πιῇ ἀπὸ αὐτά, διότι τὰ ἀντιλαμβάνεται ὡς πηγὴν μολύνσεως. Ἔτσι πρέπει νὰ ἀποφεύγωμεν καὶ πᾶν ὅ,τι μολύνει τὸν πνευματικὸν ὀργανισμόν (συμπὰρ ἀναγνώσματα καὶ θεάματα καὶ ὅ,τι ἄλλο λέγεται κ.ο.σ.μ.κ.ό.τ.η.ς, χωρὶς νὰ εἶναι καὶ κοσμιότη.ς).

Καὶ ὑπάρχει—εὐτυχῶς—τὸ «ὕδωρ τὸ ζῶν». «Πᾶς ὁ πίπων ἐκ τοῦ ὕδατος τούτου διψήσει πάλιν». Ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι καταφεύγουν εἰς τὰς πηγὰς τῶν διαφορῶν ἁμαρτωλῶν ἀπολαύσεων δὲν ξεδιψοῦν· αἰσθάνονται πάλιν τὴν δίψαν καὶ τὸ κενὸν νὰ γίνεταί μέσα τους μεγαλύτερον. «Ὅς δ' ἂν πίῃ ἐκ τοῦ ὕδατος, οὐ ἐγὼ δώσω αὐτῷ, οὐ μὴ διψήσῃ εἰς τὸν αἰῶνα». Εἶναι ὁ λόγος τοῦ Κυρίου καὶ ἡ χριστιανικὴ ζωὴ, ἡ ἀνωτέρα ζωὴ, τὴν ὁποῖαν ὁ Κύριος ἐμπνέει. Αὐτὴ παρέχει χαρὰν καὶ εὐτυχίαν πραγματικὴν. Μόνον μὲ τὴν χριστιανικὴν ζωὴν αἰσθάνεται ὁ ἄνθρωπος τὸν ἑαυτὸν του χορτασμένον· αἰσθάνεται, ὅτι «πιὼν ἐκ τοῦ ὕδατος τούτου, οὐ μὴ διψήσῃ εἰς τὸν αἰῶνα».

5ov

Εἰς τὴν Κυριακὴν τοῦ Τυφλοῦ (10 Ἰουνίου 1956)

«Καὶ ἐξέβαλον αὐτὸν ἔξω».

Αὐτὴ ἦταν ἡ κατάληξις καὶ τὸ ἀποκορύφωμα τῆς κακοπιστίας τῶν Φαρισαίων καὶ πολλῶν ἄλλων Ἰουδαίων ἀπέναντι τοῦ θαύματος τοῦ μεγάλου, τῆς θεραπείας τοῦ ἐκ γενετῆς τυφλοῦ, τὸ ὁποῖον μᾶς διηγείται σήμερον ἡ εὐαγγελικὴ περικοπή. Ὑπέβαλαν εἰς μακρὰν ἀνάκρισιν καὶ τὸν ἴδιον τὸν τυφλὸν καὶ τοὺς γονεῖς του, διὰ νὰ βεβαιωθοῦν, ὅτι ὄντως τυφλὸς ἐγεννήθη καὶ τώρα βλέπει. Ἐτρομοκράτησαν τοὺς γονεῖς του καὶ προσεπάθησαν νὰ πείσουν καὶ τὸν ἴδιον, ὅτι δὲν ὀφείλει τὴν θεραπείαν του εἰς θαυματουργικὴν ἐνέργειαν τῆς δυνάμεως τοῦ Χριστοῦ. Καὶ εἰς τὸ τέλος—ὅταν ἀντεμετώπισαν

τις άποστοματικέσ άπαντήσεσ του θεραπευθέντοσ τυφλοϋ—δέν εύρίσκουν άλλην διέξοδον «καί έξέβαλον αυτόν έξω». Τόν έξγαλαν έξω, διότι δέν είχαν πώσ άλλοιώς ν' άντικρούσουν τά άκαταμάχητα έπιχειρήματά του.

Μή μάσ έκπλήττη όμως ή βιαία αυτή πράξις τουσ. Διότι δέν είναι αυτή ή μοναδική περίπτωσις ανθρώπων, που κόβουν τόν γόρδιον δεσμόν, έπειδή δέν ήμποροϋν νά τόν λύσουν. Καί σήμερα και σέ κάθε έποχή, πολλοί άνθρωποι έφαρμόζουσι άπέναντι τήσ φωνήσ τήσ άληθείασ τήν τακτικήν του «ού μέ πείσεισ, καν με πείσης» και έννοοϋν νά άπομακρύνουσι όπωσδήποτε—έστω διά τήσ βίασ—τόν Χριστόν από τήν ζωήν τουσ και από τήν ζωήν τήσ κοινωνιασ. “Ασ ίδωμεν λεπτομερέστερα, πώσ τόν άποκρούουσι.

1. Εΐδατε τουσ Φαρισαίουσ στή σημερινή εύαγγελική περικοπή. ‘Επίσημοι αυτοί εκπρόσωποι τήσ Ιουδαϊκήσ θρησκείασ. Μελετηταί και έρμηνευταί του θείου Νόμου. “Ανθρωποι που θά ώφειλαν, νά είναι άνώτεροι από μικρότητασ και φίλοι τήσ άληθείασ, διά νά είναι άξιιοι όδηγοί του λαοϋ. ‘Εν τούτοισ, έν φ εύρίσκονται μπροστά σέ ένα θαύμα όλοφάνερο και πρωτάκουστο, έν φ πείθονται ότι είναι ζωντανή πραγματικότητασ τό θαύμα αυτό, άντι νά τό άναγνωρίσουν και άντι νά σπεύσουσι νά τό διακηρύξουσ, αυτοί άπιστοϋν και προσπαθοϋν μέ κάθε τρόπον, νά τό διαβάλουσι και νά τό διαψεύσουσι. Γιατί; Διότι είχαν διαστρεβλωμένη τήν συνείδησιν. Διότι δουλεύουσι εις τά πάθη και τίσ άδυναμίεσ τουσ. Διότι είναι κακέντρεξεισ και φθονεροί και έγωΐσται, και δέν θέλουσι κατ' οϋδένα τρόπον ν' άναγνωρίσουν τήν θεότητα του Κυρίου. Είναι γνήσιοι εκπρόσωποι όλων εκείνων, που καταπνίγουσι τήν φωνήν τήσ συνειδήσεωσ. “Όταν ή συνείδησις ύποδεικνύη τό όρθόν και τό πρόπον· όταν ή συνείδησις ύποδεικνύη πράξεισ και καθήκοντα άντίθετα πρόσ τασ καλασ κλίσεισ και όρέξεισ μασ, ή όταν έλέγχη διά κάποιαν παράβασιν και παρεκτροπήν, τότε πολλοί, άντι νά δεχθοϋν τασ όρθασ ύποδείξεισ τησ και νά συμμορφωθοϋν, κάνουν εκείνο που έκαναν οι Φαρισαίοι στόν σημερινό τυφλό «καί έξέβαλον αυτόν έξω». “Εξω λοιπόν και ή συνείδησις. Τήσ κλείνουσι τό στόμα. Τήν φιμώνουσι. Δέν θέλουσι καν ν' άκούσουσι τήν φωνήν τησ, τίσ συστάσεισ και τίσ διαμαρτυρίεσ τησ.

‘Αλλά άλλοίμοιο στόν άνθρωπο, που σβήνει τό φώσ τήσ συνειδήσεωσ, γιατί προτιμά τό σκοτάδι και τά έργα του σκοτόυσ. Πολύ γρήγορα θά διαστραφή και θά διαφθαρή και θά φθάση μέχρι πωρώσεωσ τήσ συνειδήσεωσ· θά είναι ικανόσ δηλαδή νά διαπράξη και τό μεγαλύτερο κακό, χωρισ πλέον τύψιν συνειδήσεωσ. Καί ή πραγματικότητασ συχνά μάσ παρουσιάζει τό κατόντημα τών ανθρώπων, που παρεμέρισαν και έξγαλαν έξω από τή ζωήν τουσ τήσ συνειδήσεωσ τόν φωτισμόν. Γι' αυτό ό θεοφώτιστοσ προφήτησ Δαυΐδ λέγει σ' ένα ψαλμό του (84,9): «άκούσομαι τι λαλήσει έν έμοι Κύριοσ ό Θεόσ». Θα προσέξω δηλαδή νά άκούσω καλά τήν φωνήν του Θεοϋ, που όμιλεί μέσα μου μέ τήν συνείδησιν, διά νά έχω άσφάλειαν στόν δρόμον τήσ ζωήσ μου.

2. ‘Αλλά ό Θεόσ δέν μάσ όμιλεί μόνον διά τήσ συνειδήσεωσ. Μάσ όμιλεί και μέ τόν γραπτόν λόγον του, μέ τό Εύαγγέλιο και τασ έντολάσ Του, μέ τήν πλουσιαν εύαγγελικήν διδασκαλίαν Του. Παλαιά ύπήρχε μόνον ό Μωσαικόσ Νόμοσ, διά τόν όποϊόν άκούσαμε σήμερα τουσ Φαρισαίουσ νά καυχώνται και νά λέγουσι, ότι «ήμεϊσ του Μωϋσέωσ έσμεν μαθηταί». Σήμερα όμως, έν φ ύπάρχη ή πλήρησ άποκάλυψις του θελήματοσ του Θεοϋ διά του Εύαγγελίου και τήσ Καινήσ Διαθήκησ, πολλοί δέν καταδέχονται νά έπιοϋν, ότι είναι μαθηταί του Ιεροϋ Εύαγγελίου και άκροαταί του λόγου

τοῦ Θεοῦ. Ἀντιθέτως μάλιστα, καὶ εἰς τὸ πρόσφατον παρελθὸν καὶ σήμερα ἀκόμη, μὲ μαζίαν ἐργάζονται πολλοί, γιὰ νὰ βγάλουν ἔξω ἀπὸ τὴν ζωὴν τῶν ἀτόμων καὶ τῆς κοινωνίας τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ. Παλαιότερα μᾶς ἔλεγαν μὲ στόμφον, ὅτι «ἡμεῖς ὄχι τοῦ Εὐαγγελίου ἀλλὰ τῆς ἐπιστήμης εἴμεθα μαθηταί» καὶ ἡ ἐπιστήμη διέγραψε τὴν θρησκείαν καὶ τὴν κατήργησεν ὡς στοιχεῖον προόδου καὶ εὐτυχίας. Σήμερα δὲν περνᾶνε βέβαια τέτοιες φλυαρίες, ὕστερα ἀπὸ τὴν μεγάλην στροφὴν τῶν κορυφαίων ἐπιστημῶν τοῦ κόσμου πρὸς τὶς χριστιανικὰς ἀλήθειαι. Ἀκούονται ὁμως διάφορα συνθήματα ἄλλων ἀρχηγῶν καὶ θεωριῶν, πού διατάσσουν: ἔξω τὰ θρησκευτικὰ ἀπὸ τὰ σχολεῖα, ἔξω ἡ χριστιανικὴ ἀγωγή, ἔξω ἡ Ἐκκλησία καὶ ὁ ἠθικὸς νόμος τοῦ Εὐαγγελίου ἀπὸ τὴν ζωὴν πολλῶν κρατῶν καὶ λαῶν. Δὲν συνετίζονται τοῦλάχιστον ἀπὸ τὰ παθήματα καὶ τὰ μαθήματα τοῦ παρελθόντος; Καὶ τὸ παρὸν—ἡ σημερινὴ τραγικὴ πραγματικότητα—δὲν ἀνοίγει τὰ μάτια τῶν τυφλῶν αὐτῶν, γιὰ νὰ καταλάβουν, ὅτι μόνον χάος καὶ κρημνὸς καὶ ὀλεθρὸς ἀναμένει πάντοτε τοὺς λαοὺς καὶ τὰ άτομα, πού διώχνουν τὸν Χριστὸν ἀπὸ τὴν ζωὴν τους; «Ἰδοὶ ἀνθρώπων, ἕως πότε βαρυκαρδίοι; Ἰνα τί ἀγαπᾶτε ματαιότητα καὶ ζητεῖτε ψεῦδος;»

3. Ἀλήθεια· γιατί οἱ ἄνθρωποι συχνὰ κάνουν τὸ μεγάλο λάθος, νὰ μὴ ὠφελοῦνται καὶ νὰ μὴ διδάσκονται ἀπὸ τὰς περιστάσεις; Σωτήριος περιστάσις ἦταν διὰ τοὺς Φαρισαίους τότε τὸ θαῦμα ἐκεῖνο, πού ἔγινε μπροστὰ στὰ μάτια τους. Θὰ μπορούσαν νὰ πλησιάσουν τὸν Σωτῆρα Χριστὸν καὶ νὰ δεχθοῦν τὴν εὐεργετικὴν ἐπίδρασίν του. Θὰ μπορούσαν νὰ φωτισθοῦν κι αὐτοί, νὰ βγοῦν ἀπὸ τὸ σκοτάδι καὶ νὰ βροῦν τὸ δρόμο τῆς σωτηρίας. Ἀλλὰ ὄχι. Δὲν θέλουν. Ἐχασαν μιὰ πολύτιμη γι' αὐτοὺς εὐκαιρία. Ἀλλὰ καὶ πόσο ἄλλοι, δυστυχῶς, ἀποκροῦν τὶς εὐκαιρίες, πού τοὺς στέλνει ὁ Θεός;

Πολλοὶ ἄνθρωποι, ἐπάνω σὲ μιὰ θλίψι ἐπὶ παραδείγματι, ἀντὶ νὰ συνέλθουν καὶ νὰ προετοιμασθοῦν ψυχικῶς, σὰν τὸν τυφλὸν τοῦ σημερινοῦ Εὐαγγελίου, ὥστε νὰ εὐρεθοῦν ἔτοιμοι, ν' ἀκούσουν τὴν φωνὴν πού θὰ τοὺς λέγῃ, «ὑπάγε, νίψαι εἰς τοῦ Σιλῶμ τὴν κολυμβήθραν» (πῆγαινε εἰς τὰ μυστήρια τῆς Ἐκκλησίας, νὰ πλυθῆς καὶ νὰ καθαρῶθῃς ψυχικῶς, γιὰ νὰ βρῆς τὴν ὀλοκληρωτικὴν θεραπείαν καὶ σωτηρίαν σου) πολλοί, λέγω, ἐπάνω στὴν ὁποιαδήποτε θλίψιν, σκληρύνονται πιδ πολὺ. Γογγύζουν: Γιατί νὰ τὸ πάθω αὐτὸ ἐγώ; Τί τοῦ ἔκαμα τοῦ Θεοῦ καὶ μὲ βασανίζει ἔτσι; Ἡ, ἂν ὑπῆρχε Θεός, δὲν ἔπρεπε νὰ μοῦ συμβῆ ἔμένα αὐτό. Θὰ πάψω λοιπὸν νὰ θρησκεύω. Θὰ βγάλω ἔξω ἀπὸ τὴ ζωὴ μου τὸν Θεὸν καὶ τὸ θέλημά Του.

Ἄλλοι πάλιν, ἀντιθέτως, ἐπάνω σὲ μιὰ μεγάλη χαρὰ ἢ ἐπιτυχία τους, φουσκάνουν καὶ ὑπερφανεύονται. Στηρίζονται στὸν ἑαυτὸν τους καὶ σὲ πράγματα ὕλικα καὶ λησμονοῦν τὸν Θεόν, τὸν ἀρχηγὸν τῆς χαρᾶς καὶ τὸν Δοτῆρα παντὸς ἀγαθοῦ.

Ἄλλ' «ἐπιλήψει με ὁ χρόνος διηγούμενον» ἀναρίθμητες ἄλλες περιπτώσεις πεισματικῆς καὶ θεληματικῆς ἀποκρούσεως τοῦ Χριστοῦ ἀπὸ τὴν ζωὴν πολλῶν ἀνθρώπων. Ἀς ἀναφερθῆ διὰ τοῦτο τελευταία ἡ περίπτωσις τῆς «διώξεως τῶν θελόντων εὐσεβῶς ζῆν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ», (ἐκβαλλομένων ἔξω καὶ ἐξοστρακισομένων ὡς ὁ δίκαιος Ἀριστείδης, ἵνα μὴ διὰ τοῦ παραδείγματος καὶ τῶν λόγων των ἐλέγχωσι τοὺς κακοὺς).

Εἶναι ὁμως εὐτύχημα, ὅτι δὲν λείπουν καὶ οἱ ἀκολουθοῦντες τὴν ἀντίθετον τακτικὴν, οἱ εἰσάγοντες τὸν Χριστὸν εἰς τὸ κέντρον τῆς καρδίας καὶ

τῆς ζωῆς των καὶ οἱ ἐργαζόμενοι διὰ τὴν ἐπικράτησιν τῆς βασιλείας τοῦ Χριστοῦ ἐντός τῆς κοινωνίας.

Εἶχε προείπει ὁ Κύριος—διὰ τῆς παραβολῆς τῶν κακῶν γεωργῶν— ὅτι ἡ κακία τῶν ἀνθρώπων θὰ «ἐξέβαλλεν ἐξω τοῦ ἀμπελῶ-
νος» τὸν Υἱὸν τοῦ Ἀμπελοκτῆμονος (Θεοῦ), διὰ τὴν ἀποκτείνῃ. Καὶ προσέθεσεν, ὅτι «ἀρθῆσεται ἡ βασιλεία» ἀπὸ τῶν κακῶν καὶ «δοθῆσεται ἐθνῶν ποιῶντι τοὺς καρποὺς αὐτῆς».

Τὸ ἔθνος αὐτὸ δὲν ἔχει γεωγραφικὴν ἔννοιαν. Ἀλλὰ τὸ ἀποτελοῦν οἱ ἐκάστοτε ἀληθινοὶ Χριστιανοί, οἱ ἐνδιαφερόμενοι καὶ ἐργαζόμενοι διὰ τοὺς «καρποὺς» τῆς βασιλείας τοῦ Χριστοῦ. Ὡς ἐργάται τῆς βασιλείας τοῦ Χριστοῦ, ὅλοι οἱ συνειδητοὶ Χριστιανοὶ ἔργῳ καὶ λόγῳ ἐργάζονται, διὰ τὴν βασιλεύῃ ὁ Χριστὸς εἰς τὴν ζωὴν τῶν ἀτόμων καὶ τῆς κοινωνίας, ὅποτε θὰ εἶναι πλουσία ἡ χριστιανικὴ καρποφορία. Μετ' αὐτῶν καὶ ἡμεῖς ἄς προστεθῶμεν, ἵνα καὶ συμβασιλεύσωμεν.

Ἀρχιμ. ΝΙΚΟΛΗΜΟΣ ΒΑΛΗΝΑ ΡΑΣ

ΕΙΔΗΣΕΙΣ ΤΟΥ Τ.Α.Κ.Ε.

Κατὰ τὴν συνεδρίαν τοῦ Δ.Σ. τῆς 27-4-1956 ἀπενεμήθησαν αἱ κάτωθι συντάξεις :

1) Λόγῳ γήρατος. Εἰς τοὺς αἰδεσιμωτάτους: α) Πρεσβύτερον Δημήτριον Νιτσοτάλην τοῦ Ἀποστόλου, τέως ἐφημέριον τῆς ἐνορίας Μηλέας Μετσόβου τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Ἰωαννίνων, ἐκ δρχ. 611 μηνιαίως καὶ ἀπὸ 1ης Μαρτίου 1956. β) Πρεσβύτερον Κλεόβουλον Τσακιριδῆν τοῦ Θεοδοσίου, τέως ἐφημέριον τῆς ἐνορίας τοῦ Ἱ. Ναοῦ Ὀσίας Ξένης Θεσσαλονίκης τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης, ἐκ δρχ. 611 μηνιαίως καὶ ἀπὸ 1ης Φεβρουαρίου 1956. γ) Πρεσβύτερον Δημήτριον Παπανικολάου τοῦ Νικολάου, τέως ἐφημέριον τῆς ἐνορίας τοῦ Ἱ. Ναοῦ Ἁγίου Γεωργίου Κομοτινῆς τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Μαρωνείας, ἐκ δρχ. 589 μηνιαίως καὶ ἀπὸ 1ης Μαρτίου 1956. δ) Πρεσβύτερον Λάζαρον Γεωργιάδην τοῦ Κυριάκου, τέως ἐφημέριον τῆς ἐνορίας Κορυφῆς τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Πολυανῆς καὶ Κιλκισίου, ἐκ δρχ. 555 μηνιαίως καὶ ἀπὸ 1ης Μαρτίου 1956. ε) Πρεσβύτερον Ἀνδρέαν Παπακωνσταντίνου τοῦ Κωνσταντίνου, τέως ἐφημέριον τῆς ἐνορίας Σταυροχωρίου Εὐρυτανίας τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Ναυπακτίας καὶ Εὐρυτανίας, ἐκ δρχ. 589 μηνιαίως καὶ ἀπὸ 1ης Ἰανουαρίου 1956. στ') Πρεσβύτερον Σωτήριον Νικολόπουλον τοῦ Χρήστου, τέως ἐφημέριον τῆς ἐνορίας τοῦ Ἱ. Ναοῦ Ἁγίου Δημητρίου Θεσσαλονίκης τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης, ἐκ δρχ. 589 μηνιαίως καὶ ἀπὸ 1ης Μαρτίου 1956.

2) Λόγῳ ἀναπηρίας. Εἰς τοὺς: α) αἰδεσιμωτάτον Κωνσταντίνον Ζήσσην τοῦ Δημητρίου, τέως ἐφημέριον τῆς ἐνορίας τοῦ Ἱ. Ναοῦ Ἁγίου Γεωργίου Λαμίας τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Φθιώτιδος, ἐκ δρχ. 668 μηνιαίως καὶ ἀπὸ 1ης Μαρτίου 1956. β) κ. Θεόδωρον Ροδόπουλον τοῦ Βασιλείου, τέως ἱεροψάλτην τοῦ Ἱ. Ναοῦ Ἁγίου Κωνσταντίνου Ἀροῆς Πατρῶν τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Πατρῶν, ἐκ δρχ. 494 μηνιαίως καὶ ἀπὸ 1ης Δεκεμβρίου 1955.

3) Λόγῳ προώρου θανάτου. Εἰς τὰς Κυρίας: α) Πρεσβυτέραν Ἀναστασίαν χήραν τοῦ ἀποβιώσαντος τὴν 10ην Δεκεμβρίου 1955 Πρεσβυτέρου Μάρκου Δουζδαμπάκη τοῦ Κωνσταντίνου, τέως ἐφημερίου τῆς ἐνορίας Μουριῶν Κιλκίς τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Πολυανῆς καὶ Κιλκισίου ἐκ δρχ. 449 μηνιαίως καὶ ἀπὸ 11ης Δεκεμβρίου 1955. β) Πρεσβυτέραν Αἰκατερίνην χήραν τοῦ ἀποβιώσαντος τὴν 8ην Ἰανουαρίου 1956 Πρεσβυτέρου

Σπυρίδωνος Μπίντα τοῦ Ἀντωνίου, τέως ἐφημερίου τῆς ἐνορίας τοῦ Ἱ. Ναοῦ τῆς Ἀγίας Παρασκευῆς Βόλου τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Δημητριάδος, ἐκ δρχ. 460 μηνιαίως καὶ ἀπὸ 9ης Ἰανουαρίου 1956. γ) Πρεσβυτέραν Μαρίαν χήραν τοῦ ἀποβιώσαντος τὴν 23ην Ἰανουαρίου 1956 Πρεσβυτέρου Εὐσταθίου Πιτταῶ τοῦ Γεωργίου, τέως ἐφημερίου τῆς ἐνορίας Σκιαδίου Νάξου τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Παροναξίας, ἐκ δρχ. 460 μηνιαίως καὶ ἀπὸ 1ης Φεβρουαρίου 1956. δ) Μαρίαν καὶ Ἀγγελικὴν, ἀγάμους θυγατέρας τοῦ ἀποβιώσαντος τὴν 18ην Φεβρουαρίου 1956 Πρεσβυτέρου Ἰωάννου Γκιάλλα τοῦ Μιχαήλ, τέως ἐφημερίου τῆς ἐνορίας Βαρβασιῦ Χίου τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Χίου, ἐκ δρχ. 565 μηνιαίως καὶ ἀπὸ 1ης Μαρτίου 1956.

Μετεβιβάσθησαν αἱ συντάξεις : α) Τοῦ ἀποβιώσαντος τὴν 7]2]1956 συνταξιούχου Πρεσβυτέρου Ἡλία Παπαδημητρίου τοῦ Δημητρίου, εἰς τὴν Πρεσβυτέραν αὐτοῦ Ἀρετὴν, ἀπὸ 8]2]1956 καὶ ἐκ δρχ. 385 μηνιαίως. β) Τοῦ ἀποβιώσαντος τὴν 5]12]1955 συνταξιούχου Πρεσβυτέρου Ἐμμανουὴλ Πλευράκη τοῦ Ἰωάννου, εἰς τὴν Πρεσβυτέραν αὐτοῦ Χαρίκλειαν ἀπὸ 6]12]1955 καὶ ἐκ δρχ. 398 μηνιαίως. γ) Τοῦ ἀποβιώσαντος τὴν 22]1]1956 συνταξιούχου Πρεσβυτέρου Παναγιώτου Σιδερίδου τοῦ Σιδερῆ, εἰς τὴν Πρεσβυτέραν αὐτοῦ Ἑλένην, ἀπὸ 1]2]1956 καὶ ἐκ δρχ. 343 μηνιαίως. δ) Τοῦ ἀποβιώσαντος τὴν 7]2]1956 συνταξιούχου Πρεσβυτέρου Ἀντωνίου Πολύζου τοῦ Εὐαγγέλου, εἰς τὴν Πρεσβυτέραν αὐτοῦ Εὐσταθίαν, ἀπὸ 1]3]1956, καὶ ἐκ δρχ. 385 μηνιαίως. ε) Τοῦ ἀποβιώσαντος τὴν 28]2]1956 συνταξιούχου Πρεσβυτέρου Ἰωάννου Μακρῆ τοῦ Δημητρίου, εἰς τὴν Πρεσβυτέραν αὐτοῦ Εὐρυδίκην, ἀπὸ 1]3]1956 καὶ ἐκ δρχ. 411 μηνιαίως. στ) Τοῦ ἀποβιώσαντος τὴν 25]11]1955 συνταξιούχου Πρεσβυτέρου Κωνσταντίνου Τσαλτάκη τοῦ Θεοδ., εἰς τὴν Πρεσβυτέραν αὐτοῦ Σοφίαν, ἀπὸ 1]12]1955 καὶ ἐκ δρχ. 476 μηνιαίως. ζ) Τοῦ ἀποβιώσαντος τὴν 22]3]1956 συνταξιούχου Πρεσβυτέρου Παναγιώτου Σήτου τοῦ Βασιλείου, εἰς τὴν Πρεσβυτέραν αὐτοῦ Γεωργίαν, ἀπὸ 1]4]1956 καὶ ἐκ δρχ. 385 μηνιαίως. η) Τοῦ ἀποβιώσαντος τὴν 12]2]1956 συνταξιούχου Πρεσβυτέρου Δημητρίου Κομπογιώργου τοῦ Λάμπρου, εἰς τὴν Πρεσβυτέραν αὐτοῦ Σοφίαν καὶ τὴν ἀγαμὸν θυγατέρα αὐτοῦ Ἀγγελικὴν, ἀπὸ 1]3]1956 καὶ ἐκ δρχ. 385 μηνιαίως. θ) Τοῦ ἀποβιώσαντος τὴν 28]3]1955 συνταξιούχου Πρεσβυτέρου Ἐπαμεινώνδα Παπαδημητρίου τοῦ Νικολάου, εἰς τὴν Πρεσβυτέραν αὐτοῦ Ἀγόρα, ἀπὸ 1]4]1955 καὶ ἐκ δρχ. 343 μηνιαίως. ι) Τοῦ ἀποβιώσαντος τὴν 18]2]1956 συνταξιούχου Πρεσβυτέρου Χαραλάμπους Τριλιβὰ τοῦ Νικολάου, εἰς τὴν Πρεσβυτέραν αὐτοῦ Ἰωάνναν, ἀπὸ 19]2]1956 καὶ ἐκ δρχ. 437 μηνιαίως. ια) Τοῦ ἀποβιώσαντος τὴν 4]2]1956 συνταξιούχου Πρεσβυτέρου Γεωργίου Μπικιργιώτη τοῦ Κων/νου, εἰς τὴν Πρεσβυτέραν αὐτοῦ Γεωργίαν καὶ τὴν ἀγαμὸν θυγατέρα αὐτοῦ Ἑλένην, ἀπὸ 5]2]1956 καὶ ἐκ δρχ. 463 μηνιαίως. ιβ) Τοῦ ἀποβιώσαντος τὴν 14]4]1956 συνταξιούχου Πρεσβυτέρου Κων/νου Συγροῦ τοῦ Ἀναστασίου, εἰς τὴν ἀγαμὸν θυγατέρα αὐτοῦ Γεωργίαν ἀπὸ 1]5]1956 καὶ ἐκ δρχ. 385 μηνιαίως. ιγ) Τοῦ ἀποβιώσαντος τὴν 3]4]1956 συνταξιούχου Πρεσβυτέρου Νικολάου Καλούλη τοῦ Χρήστου, εἰς τὴν Πρεσβυτέραν αὐτοῦ Κρυσταλλίαν, ἀπὸ 4]4]1956 καὶ ἐκ δρχ. 411 μηνιαίως. ιδ) Τοῦ ἀποβιώσαντος τὴν 7]4]1956 συνταξιούχου Πρεσβυτέρου Γεωργίου Μπινίκου τοῦ Ἰωάννου, εἰς τὴν Πρεσβυτέραν αὐτοῦ Ἑλένην, ἀπὸ 1]5]1956 καὶ ἐκ δρχ. 448 μηνιαίως.

Ἐχορηγήθησαν ἐφ' ἅπαξ βοηθήματα : Εἰς τοὺς καταστάνας συνταξιούχους τοῦ Τ.Α.Κ.Ε. αἰδεσιμωτάτους: α) Δημήτριον Ἀποστόλου Νιτσotalην δρχ. 3.070. β) Κλεόβουλον Θεοδ. Τσακιρίδην δρχ. 3.070. γ) Δημήτρ. Νικ. Παπανικολάου δρχ. 2.960. δ) Λάζαρον Κυρ. Γεωργιάδην δρχ. 2.590. ε) Ἀνδρέαν Κων. Παπακωνσταντίνου δρχ. 2.960. στ) Σωτήρ.

Χρήστ. Νικόπουλον δρχ. 2.960. ζ) Κωνσταν. Δημ. Ζήσην δρχ. 3.090. Εἰς τὰς Πρεσβυτέρας Κυρίας: α) Ἀναστασίαν Μάρ. Δουζδαμπάκη δρχ. 3.060. β) Αἰκατ. Σπύρου Μπίντα δρχ. 3.070. γ) Μαρίαν Εὐστ. Πιτταρᾶ δρχ. 3.080. Μαρίαν καὶ Ἀγγελικὴν, θυγατέρας τοῦ ἱερέως Ἰωάν. Γκιόλλα δρχ. 3.090. Εἰς τὸν ἱεροψάλτην Θεόδωρον Βασ. Ροδόπουλον δρχ. 2.460.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

Αἶδες. Φίλιππον Χρυσόχου, Μυτιληνοῦς Σάμου· Ἐκ τῶν ζητουμένων Ἀκολουθιῶν Μεγάλης Ἑβδομάδος σὰς ἐστάλησαν μόνον δύο, λόγῳ ἐξαντησίας, μετὰ σχετικοῦ χρεωστικοῦ ἀναμένοιμον ἔμβα-
σμᾶσας. — **Αἶδες.** Δημήτ. Καταικίαν, Σωτηριάνικα Καλαμῶν· Εἰς τὴν «Φωνὴν Κυρίου» ἐνγράφητε ἀπὸ 1-2-56, τῶν φύλλων τοῦ μηνὸς Ἰανουαρίου ἐξαντηθέντων. Τὰ περιοδικὰ «Τὸ Χαρούμενο Σπίτι» καὶ «Τὰ Χαρούμενα Παιδιά» σὰς ἀποστέλλονται κανονικῶς, εὐθὺς ὡς ἐκδο-
θοῦν. Τὸ πρῶτον καθυστέρησε διὰ τεχνικοὺς λόγους. — **Αἶδες.** Δημήτ. Τόλιαν, Παλαιῶν Ἐπίδαυρον Ναυπλίας. **Αἶδες.** Ἰωκείμ Δημητρίου, Πυθαγόρειον Σάμου· Παρακαλοῦμεν γράψατε διὰ πόσα φύλλα τῆς «Φωνῆς Κυρίου» ἐβδομαδιαίως νὰ ἐγγράψωμεν ὑμᾶς συνδρομητάς. Ἐπιβαρύνεσθε δι' ἕκαστον φύλλον μὲ 6 λεπτά, ἐν οἷς καὶ τὰ ταχυδρομικά. Ταῦτα δύνασθε νὰ ἐμβάζητε κατὰ μῆνα ἢ καὶ τριμηνίαν. Τόμοι «Φωνῆς Κυρίου» τιμῶνται τοῦ 1953 δραχμᾶς 6, τοῦ 1954 καὶ 1955 ἀνὰ 8 δραχμᾶς. — **Ἐφημέριον Ἁγίου Ἀθανασίου Ἀσπίλογον Καρυταίνης, Ἐφημέριον Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου Ἐθέρμον Τριχωρίας, Ἐφημέριον Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου Νέαν Φιλαδέλφειαν, Ἐφημέριον Μυρτιδιωτίσσης Νεάπολις Λακωνίας, Ἐφημέριον Ἀσωποῦ Λακωνίας, Ἐφημέριον Εἰσοδίων Θεοτόκου Γλυφάδαν, Ἐφημέριον Ἁγίου Στεφάνου Περισοδὸν Νέας Ἰωνίας· Ἀποσταλεῖσαι ὑφ' ὑμῶν ἢ τῶν καθ' ὑμᾶς ἱερῶν ραῶν ἐπιταγαὶ ἐλή-
φθησαν καὶ σὰς ἀποστέλλονται αἱ σχετικαὶ ἀποδείξεις· εὐχαριστοῦμεν. Αἰδεσιμωτάτους·** Πρεσβ. Μιχαὴλ Σταυριανάκην Ρέθυμον, Πρεσβ. Φώτιον Γαβριηλίδην Κ. Πορσὸβία Σιντικῆς, Πρεσβ. Βύρωνα Παπαγιάννην Δάρισαν, Πρεσβ. Ἠλίαν Μουτζούρην Τρόπαια Γορτυνίας, Πρεσβ. Ἀθαν. Πουλακάκην Νίδανσι Κρήτης, Πρεσβ. Ἄριστ. Οἰκο-
νόμου Βόλον, Πρεσβ. Κων)νον Θεοδώρου Τήνον, Πρεσβ. Βασίλ. Μι-
ζακόπουλον Οὐρανούπολις Χαλκιδικῆς, Πρεσβ. Ἰγνάτιον Παρασκευοῦ-
δην Δάρισαν, Πρεσβ. Κων)νον Κάργαν Στρατονικήν Χαλκιδικῆς, Πρεσβ. Κων)νον Πλάκαν Κιρκινάγρι Ἰκαρίας, Πρεσβ. Ἀνδρέαν Νικολάου Κέρτεσι Καλαβρύτων, Πρεσβ. Κων)νον Παπανίκου Ἐπαινιατὰ Εὐρυτα-
νίας, Πρεσβ. Δ. Καρανικόλαν Σῦρον, Πρεσβ. Δ. Μοῦδίνην Ἄνω Βό-
λον, Πρεσβ. Μιχ. Δασκαλάκην Σίββαν Κρήτης, Πρεσβ. Ἐμ. Καρο-
ζάκην Ἀντισκαρι Κρήτης, Ἐφημέριον Ἁγίου Παντελεήμονος Δράμαν,
Ἐφημέριον Ἁγίου Νικολάου Νεοχώριον Τρικάλων, Ἐφημέριον Ἁγίου Νικολάου Λαμίαν, Ἐφημέριον Ἁγίου Χαράλαμπους Ράχες Φθιώτιδος,
Ἐφημέριον Ἁγίων Ἀναργύρων Ἰωάννινα, Ἐφημέριον Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου Γαλαίσταν Κατερίνης, Ἐφημέριον Ἁγίων Θεοδώρων Λαμίαν,
Ἐφημέριον Παλαιοχωρίου Ἀργαίας, καὶ Πανοσιολ. Ἀρχιμαδρίτας Φίλιππον Βουζομεράκην Θεσσαλονικήν, Ἰάκωβον Παυλάκην Θεσσαλονί-
κην, Ἀθανάσιον Τσίτσαν Κέρκυραν, Κλήμην Ἀναστασίου Βόλον, Χρυ-
σόστομον Πολίτην Κέρκυραν, Χρυσόστομον Βενετόπουλον Ἰωάννινα· Ἀποσταλεῖσαι ὑφ' ὑμῶν ἢ τῶν καθ' ὑμᾶς ἱερῶν ραῶν συνδρομαὶ Πα-
τρολογίας ἐλήφθησαν καὶ σὰς ἀπεστάλησαν σχετικαὶ ἐξοφλήσεις· θερμοῦς εὐ-

χαριστοῦμεν.—**Αἶδεο. Γεώρ. Δημητρακέαν, Πλάσαν Καλαμών** Ἱερὸς ναὸς σας ἐνεγράφη συνδρομητὴς εἰς τὴν «Φωνὴν Κυρίου» διὰ 30 φύλλα ἑβδομαδιαίως· ἐπιβαρύνεται μὲ 6 λεπτά κατὰ φύλλον, ἐν οἷς καὶ τὰ ταχυδρομικά. Ζητούμενος τιμοκατάλογος βιβλίων οἷς ἀποστέλλῃ ἀναμένεται παραγγελία σας.—**Αἶδεο. Στέργιον Παπαζαχαρίου, Πορροῖα Σιντικής** Ἐπιταγὴ 50 δραχμῶν ἐλήφθη καὶ οἷς ἀποστέλλεται σχετικὴ ἑξοφλητικὴ ἀπόδειξις· εὐχαριστοῦμεν. Ζητούμενον βιβλίον οἷς ἀποστέλλεται μετὰ σχετικοῦ χρεωστικοῦ ἀναμένομεν ἔμβασμά σας.—**Αἶδεο. Ἐφημέριον Ἀγ. Τριάδος, Δάφνην Καλαβρύτων** Ζητηθεὶς ὑπὸ ἐκκλησι. συμβουλίου τιμοκατάλογος οἷς ἐστάλη.—**Αἶδεο. Κων/νον Τάκην, Ἅγιον Δημήτριον Κερασσοχωρίου** Ἐπιταγὴ 208 δραχμῶν ἐλήφθη καὶ οἷς ἀποστέλλεται σχετικαὶ ἑξοφλητικαὶ ἀποδείξεις· εὐχαριστοῦμεν.—**Αἶδεο. Σάββαν Χατζηδάκην, Λέρον** Ἐπιταγὴ 121 δραχμῶν ἐλήφθη καὶ οἷς ἀποστέλλεται σχετικὴ ἑξοφλητικὴ ἀπόδειξις· εὐχαριστοῦμεν. Ἡμεροδείκται μας οἷς ἀποστέλλησαν μὲ ἔκπιωσιν 20%. Τὸ αὐτὸ γίνεται καὶ διὰ τὰ ὑπόλοιπα βιβλία, πλὴν τῶν λειτουργικῶν καὶ τῶν εἰδῶν Κατηχητικοῦ ζητούμενος τιμοκατάλογος οἷς ἐστάλη ἀναμένομεν παραγγελίαν σας.—**Πανοσιολ. Θεόκλητον Κυπαρίσσην, Βισταγὴν Ρεθύμνης** Ζητούμενον βιβλίον ἐξηγητὴν κρατοῦμεν εἰς διάθεσιν σας δραχμῶν 10.—**Αἶδεο. Νέστορα Μάρκην, Καλεσμένον Εὐρυτανίας** Ἐπιταγὴ 35 δραχμῶν ἐλήφθη καὶ οἷς ἀποστέλλεται σχετικὴ ἑξοφλητικὴ ἀπόδειξις· εὐχαριστοῦμεν· κρατοῦμεν εἰς διάθεσίν σας δραχμὰς 5.—**Πανοσιολ. Κοσμῶν Κατσάνον, Ἀγρίνιον** Ἐπιταγὴ σας 50 δραχμῶν ἐλήφθη, ἀλλὰ ζητουμένη Μεγάλη Ἑβδομάς ἐξηγητὴν κρατοῦμεν ταύτην εἰς διάθεσιν σας.—**Αἶδεο. Φίλιππον Δημοῦτικον, Ἀμπελοχώριον Τρικάλων** Αἰτήσεις σας ληφθεῖσα κατετέθη εἰς τὸ Τ.Α.Κ.Ε. διὰ τὴν ἔκδοσιν καὶ ἀποστολὴν τοῦ σχετικοῦ βιβλιαρίου ἀσφαλισεῶς σας· οἷς ἐχρεώσαμεν μὲ δραχμὰς 3 διὰ τὴν χαρτοσήμανσιν τῆς αἰτήσεως σας.—**Αἶδεο. Κων/νον Παππᾶν, Σκαμνέλιον Ἰωαννίνων** Δραχμὰ 25 ἐλήφθησαν καὶ οἷς ἀποστέλλεται σχετικὴ ἑξοφλητικὴ ἀπόδειξις μετὰ τοῦ ζητουμένου τόμου «Φωνῆς Κυρίου» τοῦ 1955. Σᾶς ἐχρεώσαμεν μὲ 4 δραχμὰς, τοῦ τόμου τιμομένου 9 δραχμὰς, ἐν αἷς καὶ τὰ ταχυδρομικά.—**Αἶδεο. Θεοφ. Τσαμπόκαλον, Βουτύρον Εὐρυτανίας** Ζητούμενα ἐνθῦμα οἷς ἐστάλησαν μετὰ σχετικοῦ χρεωστικοῦ καὶ ἐδόθη ἐπιτολὴ ἀναστολῆς ἀποστολῆς τοῦ περιοδικοῦ «Τὰ Χαρούμενα Παιδιά» διὰ τοὺς θερινοὺς μήνας. Ἐπηρεολούθησεν λῆψις ἐπιταγῆς 100 δραχμῶν καὶ οἷς ἀποστέλλονται σχετικαὶ ἑξοφλητικαὶ ἀποδείξεις· οἷς ἐχρεώσαμεν μὲ δραχμὰς 2.—**Αἶδεο. Βασίλ. Ζατοόπουλον, Ἀναργύρους Ζίτσης** Ἀποστέλλεται ὁ 5ος τόμος εἰς ἀντικατάστασιν ἐπιστορεφόμενου 4ου τόμου Πατρολογίας. Ἐπιταγὴ σας δὲν ἐλήφθη εἰσέτι. Πολὺ ἐλυπήθημεν διότι παραγγεῖλια σας μὴ ἐγκριθεῖσα ὑπὸ Ἐκκλ. Ἐπιτροπῆς ἐδημιούργησεν ἀνωμαλίαν· ὅς τόμος Πατρολογίας τιμᾶται 50 δραχμὰς.—**Αἶδεο. Ἀγγελον Πασχαλίδην, Κόρκην** Ἀλεξ/πόλεως Ζητούμενα βιβλία οἷς ἐστάλησαν μετὰ σχετικοῦ χρεωστικοῦ ἀναμένομεν ἔμβασμά σας· ἀλλαγὴ διευσθύνσεώς σας ἐγένετο.—**Ἱερολ. Β. Δημητρακόπουλον, Πάτρας** Δραχμαὶ 30 ἐλήφθησαν καὶ οἷς ἀποστέλλεται σχετικὴ ἑξοφλητικὴ ἀπόδειξις. Ζητούμενοι τόμοι περιοδικοῦ «Τὸ Χαρούμενον Σπίτι» οἷς ἐστάλησαν μετὰ σχετικοῦ χρεωστικοῦ ἀναμένεται ἔμβασμά σας.—**Αἶδεο. Παναγιώτην Γεωργακᾶν, Στεγὸ Τριπόλεως** Δραχμαὶ 200 ἐλήφθησαν καὶ οἷς ἀποστέλλονται σχετικαὶ ἑξοφλητικαὶ ἀποδείξεις· εὐχαριστοῦμεν. Σᾶς ἔχον ὀσπητὴν ἄχρι σήμερον οἱ πρῶτοι 6 τόμοι· γράψατε ἂν ἐλήφθη ὁ 4ος τόμος.—**Αἶδεο. Σταμ. Παπασταματίου, Τριποταμίᾳ Γορτυνίας** Δραχμὴ 150 ἐλήφθησαν καὶ οἷς ἀποστέλλεται σχετικὴ ἀπόδειξις· εὐχαριστοῦμεν· φέρεσθε χρεωμένους ἀκόμη μὲ δραχμὰς 6 ἀναμένομεν.—**Αἶδεο. Δημ. Παπακώσταν, Μηλιανὰ Ἄρτης** Δραχμαὶ 20 ἐλήφθησαν καὶ οἷς ἀποστέλλεται σχετικὴ ἑξοφλητικὴ ἀπόδειξις· εὐχαριστοῦμεν. Κ. Διαθήκη ἐκδόσεως Ἀπ. Διακ. τιμᾶται δραχ. 20.—

Αίδεο. Σωτήρ. Θεοδωρόπουλον, Καλλιθέσκαμπον Πατρῶν. Ζητούμενον βιβλίον Σαβ. Μητροπολίτου Μαρωσίας σὰς ἐστάλη μετὰ σχετικῆς ἐξοφλήσεως κρατούμεν εἰς διάθεσίν σας δραχμὰς 8.—**Αἰδεσιμώτατον Ἐφημέριον Ἄνω Πορθοῖα Σιντικῆς.** Ἐυχαριστοῦντας δι' εὐχὰς, ἀντευχόμεθα τὰ αὐτὰ, ἡμῖν καὶ τῷ Ἐκκλησιαστικῷ Συμβουλίῳ.—**Αἰδεο.** Νικόλ. Παχώμη, Πάδες Κονίτης. Ἡμεῖς δὲν συλλέγομεν τὰ καίόμενα βιβλία. Εἰς ἀντικατάστασιν καέντος δύνασθε ν' ἀγοράσητε ἕτερον.—**Πανοσιώτ. Κυπριανὸν Τσιροῦκη,** Στόμιον Λαρίσης. Ζητούμενη ἀκολουθία Γρηγορίου τοῦ Ε' δὲν ὑπάρχει. Ζητούμενοι τόμοι Ἐφημερίου 1954 καὶ 1955 σὰς ἀποστάλησαν μετὰ σχετικοῦ χρεωστικοῦ ἀναμένομεν ἔμβασμά σας.—**Αἰδεο.** Μαρίνον, Ὅριον Εὐβοίας. Δραχμαὶ 63 ἐλήφθησαν καὶ σὰς ἀποστάλη σχετικῆ ἐξοφλήσις. εὐχαριστοῦμεν. Ἀποστολὴ τυχῶν περιοδικοῦ «Τὰ Χαρούμενα Παιδιά» ἀναστέλλεται μέχρι νεωτέρας εἰδοποιήσεώς σας. Ζητούμενα Λειτουργικά βιβλία καὶ φυλλάδια Ἐγκωμίων σὰς ἐστάλησαν μετὰ σχετικοῦ χρεωστικοῦ.—**Αἰδεο.** Βάϊον Παπαχρήστου. Ἄχυρα Σηρομέρον Ζητούμενον βιβλίον σὰς ἐστάλη μετὰ σχετικοῦ χρεωστικοῦ ἀναμένομεν ἔμβασμά σας.—**Αἰδεο.** Ἡλίαν Στεργιάδην, Δίλοφον Πενταλόφου. Δραχμαὶ 20 ἐλήφθησαν καὶ σὰς ἐστάλησαν ζητούμενα φυλλάδια ἐγκωμίων μετὰ σχετικῆς ἐξοφλητικῆς ἀποδείξεως.—**Αἰδεο.** Δημ. Παπαχαράλαμπου, Ἄγιον Γεώργιον Φθιώτιδος. Ζητούμενα φυλλάδια Ἐγκωμίων σὰς ἐστάλησαν μετὰ σχετικοῦ χρεωστικοῦ ἀναμένομεν ἔμβασμά σας.—**Αἰδεο.** Εὐάγγελον Καραγιάννην, Βουναίικ. Ἰθάκης. Ζητούμενον βιβλίον ἐξητιλήθη.—**Αἰδεσιμωτάτους κ. κ. Γεώργιον Τσίγκον,** Σύμην Δωδεκανήσου. Χρῆστον Παπαδόπουλον, Μέγαρον. Ἀναστάσιον Θεολόγον, Ζαγκλιβέριον Χαλ/κῆς. Διονύσιον Πετρεῖν, Φίλια Λέσβου. Ἐφημέριον Μεταμορφώσεως, Σκάλαν Λακωνίας. Ἐφημέριον Κοιμῆς Θεοτόκου, Δρυμῶνα Ἄλμυροῦ. Ἐφημέριον Εὐαγγελισμοῦ Θεοτόκου, Ν. Ἐπίδαυρον Ναυπλίου. Γεώργιον Παπακωνσταντίνου, Κιάτον Κορινθίας. Ἀναστάς. Χατζηγιάννου, Πύλην Ἄνδρου. Ἐφημ. Κοιμῆς Θεοτόκου, Νεοχώριον Θεσπιῶν. Χρῆστον Χρήστου, Νεοχώριον Φαλασίας. Δημήτ. Συποτινικιώτην, Ζαγκλιβέριον Χαλ/κῆς. Δημήτ. Δημητρακέαν, Σελινίτισαν Καλαμών. Νικ. Ρέμβον, Σαρακίνα Χαλ/κῆς. Ἀστέριον Χουλιάραν, Λάρισσαν. Φίλιππον Ματζουριδίην, Ἄδυνα Κουφαλίων. Παναγ. Παπανικολάου, Καστέλιον Γραβιάς. Γεώργιον Μπούζαλην, Μίτσοβον. Σταμάτ. Καρυστινόν, Ὑδραν. Κων/νον Παππᾶν, Σκαμνέλιον Ἰωαννίνων. Ἀντώνιον Μάρκαρην, Κόρθιον Ἄνδρου. Εὐάγγελον Ἀνδρέου, Πόρον. Ἄγγελον Παπαδημητρίου, Μάνσει Κορινθίας. Ἄθαν. Σιδεράκην, Καλημεριάνοι Κρήτης. Ἀποσταλεῖσαι ἐφ' ἑμῶν ἢ τῶν καθ' ἡμᾶς ἱερῶν ναῶν ἐπιταγαὶ ἐλήφθησαν καὶ σὰς ἀποστέλλονται σχετικαὶ ἐξοφλητικαὶ ἀποδείξεις. θερμοῦς εὐχαριστοῦμεν.

Παρακαλοῦνται οἱ ἀναγνώσται τοῦ «Ἐφημερίου», ὅπως ἀμέσως καθιστοῦν εἰς ἡμᾶς γνωστὴν πᾶσαν τυχόν ἀλλαγὴν τῆς διευθύνσεώς των.

Δι' ὅτι ἀφορᾷ εἰς τὸν «Ἐφημέριον» ἀπευθυντέον :
Πρὸς τὴν Διεύθυνσιν τοῦ Περιοδικοῦ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»
Ὅδος Φιλοθέης 19, Ἀθῆναι. Τηλ. 27-689.

Ἐπεύθυνος Τυπ/φείου : Τ. Ρούτσης, Κουκουλάρη 9, Ν. Χαλκηδών.